

VENETS

THE BELOGRADCHIK JOURNAL FOR LOCAL HISTORY,
CULTURAL HERITAGE AND FOLK STUDIES

ВЕНЕЦ

Белоградчишко списание
за история, култура и
народознание

Volume 2, Number 2, 2011

Sofia, Bulgaria

ВЕНЕЦ
БЕЛОГРАДЧИШКО СПИСАНИЕ
ЗА ИСТОРИЯ, КУЛТУРА И
НАРОДОЗНАНИЕ

VENETS
THE BELOGRADCHIK JOURNAL
FOR LOCAL HISTORY, CULTURAL
HERITAGE AND FOLK STUDIES

Проф. Б.В. Тошев,
главен редактор
В. Тошев
Д-р Румяна Владова

Prof. Dr. B.V. Toshev,
Editor-in-Chief
MSc V. Toshev, Managing Editor
Dr. R. Vladova, Reviews Editor

Редакционна колегия:

Проф. Веселин Борисов
Валентин Качев
Д-р Петко Христов
Д-р Кирил Панов
Даниела Божкова
Проф. Йордан Табов

Editorial Board:

Prof. Dr. Veselin Borisov
(Social Medicine)
MA Valentin Kachev
(Belles Lettres)
Dr. Petko Hristov (Rural Studies)
Dr. Kiril Panov (Astronomy)
BA Daniela Bozhkova (Ethnology)
Prof. Dr. Jordan Tabov
(Historical Cartography)

ТОМ II / VOLUME 2
КНИГА 2 / NUMBER 2
2011

Any number of the journal contains three main sections: (i) Literary Section (in Bulgarian), (ii) Historical Archives (chiefly in Bulgarian) and (iii) Scientific Section (usually in English with research papers in the fields of Local/Family History, Oral History, Heritage Studies, Rural Studies, Memory Studies, etc.)

GUIDE FOR AUTHORS

Contributors from all over the world are encouraged to send manuscripts in the above mentioned areas that should be written in a readable and scholarly manner. Manuscripts (in English or in Bulgarian) should not exceed 20 standard pages in length including illustrations, tables, figures and references. Articles must be accompanied by a summary of size not exceeding 20 lines.

Style should conform to that of the *Publication Manual of the American Psychological Association (APA)*.

The electronic submission of the manuscript (in word format) is preferable.

Available E-Mails:

bvtoshev@abv.bg

toshev@chem.uni-sofia.bg

© 2011 Venets

Published Triannually

by SCS CONSULTING Ltd, Sofia (BULGARIA)

in Collaboration with the Belogradchik Society for Local History and Folk Studies

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENTS

Literary Section (1):

Белоградчишките тайнства: поезия [Belogradchik Mysteries: A Poetry] /
133

A. Калчев/A. Kaltchev

Башовица - миналото през моите очи: спомени и размишления
[Bashovitsa – The Past Through My Eyes: Recollections and Reflections] /
170

B. Качев/V. Kachev

Archive Section (1):

Пътеводител на гр. Белоградчик (1928 г.) [Guide-book of the town of
Belogradchik (1928)] / 198

H. Савчев/N. Savchev

Research Section (1):

Salient Themes as Voices in African Poetry / 227

C.B. Ogunyemi

Literary Section (2):

На стодишнината на Съюза на народните читалища [To the Centenary of
the Union of Bulgarian Reading Clubs (Chitalishte)] / 252

B. Качев/V. Kachev

Appendix:

Белоградчик в изкуството (Борис Колев) [Belogradchik in Art (Boris Kolev)] / 256

Literary Section

БЕЛОГРАДЧИШКИТЕ ТАЙНСТВА: ПОЕЗИЯ¹⁾

Александър КАЛЧЕВ²⁾

Abstract. "Belogradchik mysteries" is a cycle of poems dedicated to Belogradchik and the Belogradchik Rocks. This cycle has been published in poetry "And Still Come Back" (2010). The author, a geologist by profession, during his expeditions was fascinated by the beauty of Belogradchik region. "Schoolgirl," "The Bear", "Dervish", "Madonna," "Rider", "Cuckoo" are rocks, which are presented here in poetic imagery.

Keywords: poetry, Belogradchik, Belogradchik rocks

---

*Там където ефирът звъни
и при плахия полъх на вятър,
пеят камъни, шепнат тревни....*

Само да ви кажа, че...

...когато за пръв път влязох в него, в Белоградчик, - зяпнах от учудване.

Това малко градче, в което направо от планината се озоваваш в самия център и досега ме удивлява с чудната компактност между скали и въздух, между небе и земя, между растителност и пейзаж. Между природа и урбанистика.

С естественото съчетание на феноменална природа и човешки творения е достигната такава приказност на гледката, че тя се е запечатала в паметта ми. И което е по-важно, а може би и нейно съкровено тайнство е, че веднаж възприела я, паметта никога не изневерява на съхраненото в нея. Винаги и когато поискаш, можеш да извикаш представата за която и да е гледка. И тя услужливо се показва пред теб такава, каквато си я видял още тогава, още първия път...

А след това идват и спомените.

Това го пиша сега. А тогава... тогава и годините бяха млади, и чувствата бяха бурни, и някои неща съвсем не изглеждаха така, както сега бих ги възприел. Четири години провеждахме геоложки проучвания точно на скалите, от които природата бе сътворила тези чудеса. Естествено, за други техни чудесии. Имах възможности и време да обиколя целия район и всички скални формирания в него. Запомнил съм всяка скала и всяка пътечка.

И тогава пишех, но не съм и помислял, че някога ще описвам в книга красоти, които се възприемат подсъзнателно. Човек, както казват, не знае откъде и какво ще му дойде...

Точно тия представи ми позволиха да дообработя написаните тогава стихотворения за по-известните чудати фигури, и да си примомня едно незабравимо време, което може да се усети и оцени само ако си живял тук.

Човек се връща. И след всяко връщане си обещавам, че пак ще се върна ... Белоградчик го заслужава. Дано и обратното е вярно...

Защото за мен скалите са тайнство, което винаги ще остане
такова, в който и смисъл да ги разглеждаме, та ако ще и като природни
феномени. Или казано по човешки – чудеса!...

И колкото пъти да се връщам, винаги ще се срещам с тях като за
пръв път – зяпнал от учудване.

Септември, 2006 г.

Благослов

В България - нямаме замъци,
но пък крепости, колкото искаш...

Руини оцеляли след пламъци
на войни и пожари от битки.

В България - нямаме графове.
Няма лордове, няма маркизи.
Тук войводи изникват отвсякъде
с почернели от кръв бели ризи.

Ние рицарски армии нямаме.
Но се славим със страшни хайдути.

И с таланта ни да оцеляваме
след потоп от събития смутни.

ДНК-то ни включва и вярата,
на народ със душата на феникс.
Оживяваме. И след пожарите,
даже ставаме още по-смели.

Да пребъде земята ни - златната,
наша люлка и бъдеща костница.
Нека в нея се раждат децата ни
със червената кръв на апостоли!

Балканът

Той е толкова стар, ама толкова стар,
че човек даже губи представа.
Щом поставиш шест нули в един календар,
сам се чудиш какво означават.

Той империи помни. И много царства.
Тях отдавна, отдавна ги няма.
Още пази руини. Личат си. Едва.
Власт. Величие. Сила. И...камък.

Помни кан Аспарух, Омуртаг, Самуил.
Помни дни на погроми и слава.
Крил е в пазви децата на Поп Богомил
и закрилял народ, и държава.

Пял е песни хайдушки и давал подслон
на бунтари, комити, войводи.
Той е вечния каменен български трон,
изграден от самата природа.

В него коренът ни, е навеки вкопан.
Над хиляда и триста години.
Всеки българин има свой собствен Балкан,
който после нарича Родина.

Разсъмване в планината

Разсъмва се. И тъмното се крие
Там някъде под счупения връх.
Разсъннена кошута жадно пие,
вода родена в папрати и мъх.

Препъвам се във сънища на птици,
до кръста мокър в росната трева.
Върхът просветва - бисер в огърлица.
Реката долу шумоли едва.

В омайно-тръпен аромат на билки,
се къпе мълчаливата гора.
От слънчеви лъчи, тъче престилки
чевръстопръста огнена зора.

И всичко е красиво до полуда.
Ражда се ден. Умира тъмнина.
Осъмнеш ли в Балкана, става чудо -
разбираш, че светът е светлина.

Планини и скали през есента

На площада

Военният клуб на централния площад

Белоградчик

Ако щете вярвайте –

такъв е.

Може би

единствен

град в света.

Град във който

за да влезеш вътре,

стъпваш на

централния площад.

Рязко свършва

някак си гората.

Като в приказка си.

Като в сън.

Сякаш си

пред сцената в театър –

уж си вътре
а стоиш отвън.

Къщите са
като бяло ято,
жерави
накацали на склон.
Влюбени
до смърт във планината
дала им
закрила и подслон.

Всичко е
като в картина тихо.
Скални чудеса
и красота!
И Белоградчик
е град – усмивка.
Сън наяве,
за една мечта.

Белоградчишки тайнства

Длетото на природата –
водата,
скалите е дълбало с постоянството
на притежаващ божи дар ваятел,
на възел вързал
времето с постранството.

А вятърът,
с език и мек, и грапав,
полирал дълго
каменните скулптури.
Променяла лицето си земята
и чудеса се раждали във скута и.

Монаси, мечки,
лъвове, дервиши...
Дори мадона земна се родила.
Скалите оживели
вече дишат,
неземна сила сякаш придобили.

И всички чудеса
накуп събрани,
ни карат от възторг да онемяваме.

Предците ни
легенди са създали,
за да ги помним.
Да не ги забравяме.

Че няма по-красива от земята,
в която не случайно сме родени.

Че жив е даже камъкът,
когато
му вдъхваш обичта си.

До последно!

Под града

Скалите на Белоградчик

Странно-характерен силует,
залепен на фона на небето.
Там, на хоризонта – върхове.
А пък ти си тук. В ателието.

Под воал от синьо-бял атлаз,
купища от скулптури природни.
Без да щеш изпадаш във екстаз
и се чувстваш неправдоподобно.

Гледаш изумено на света,
сякаш си попаднал на планета

пълна с всевъзможни чудеса,
плод на сън, червено-виолетов.

Господи, пази земята ни
пълна с чудеса, а не с миражи!

А белоградчишките скали,
нека са извечните и стражи.

Дефилето

Венецът

Блести

със белотата си Венецът.

На челото

на планината сложен.

И през деня,
скалите в бяло светят
в най-царствената на света корона.

А долу,
сред червените грамади
сякаш зелени пламъци избухват.

Гори Белогладчик,
като на клада.

Гори –
но се възражда, а не рухва.

Искри
отронен бисер в планината,
навярно
от короната и пищна.

Красиво е.
В скалите свири вятър.

А облаците
се целуват скришом.

Природата
днес пак свещенодейства.
И по легендите ща я познаем.

Венецът
е поредното вълшебство
и рамка
на картината от рай.

Венецът – Белоградчишката столова планина

Калето

Над града стои като корона
вписана красиво във пейзажа.
Древните стени все още помнят
гърлените викове на стражи.

Грохота на битки, плачовете
на деца и горестни вдовици.
Минало и бъдеще се смесват,
както буря смесва ято птици.

За да го захвърли в тишината,
крепостта превзела след обсада.
Нежно свири в бойниците вятър,
на превратна младост серенада.

Ношем месец, никне от скалите
и събужда странни светлосенки.

Самодиви скитат из тревите,
да събират билки под Ведерник.

Денем слънце кацва на Калето.

Червенеят скалните грамади.

Млечно-син воал краси небето.

Лъха от клисурите прохлада.

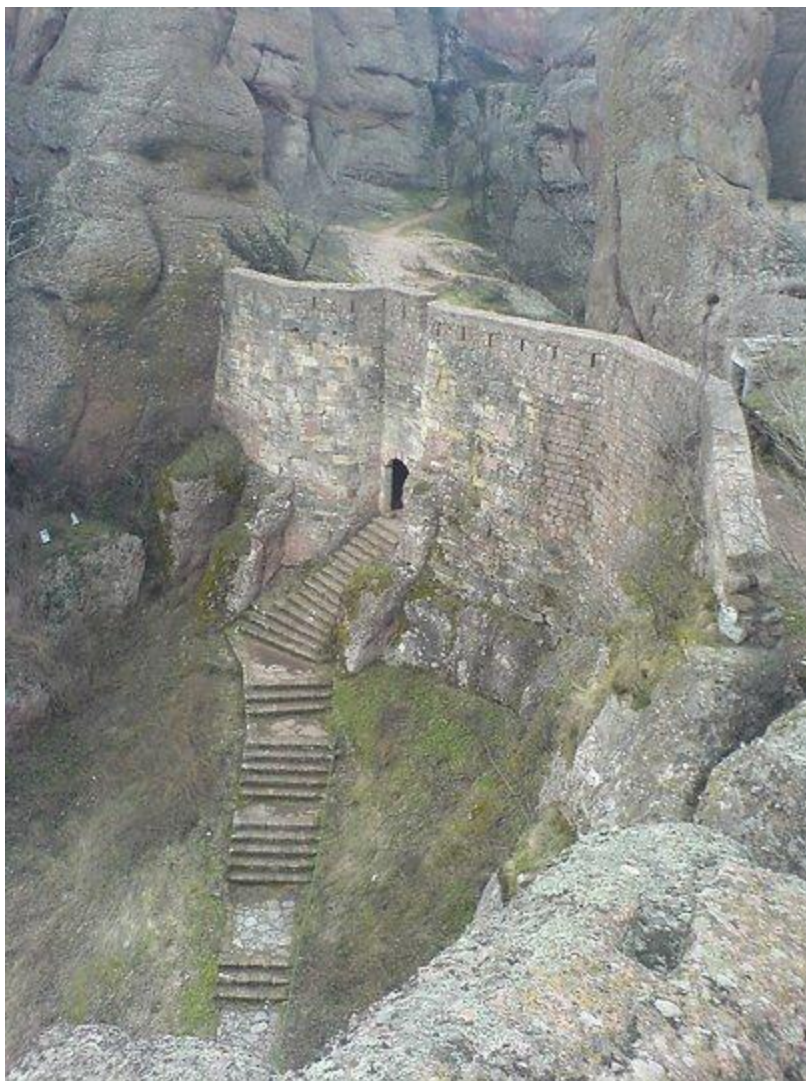
Всичко тук, до болка е красиво
щом разтвори пазви планината.

Старото кале е още живо.

Крепостта днес пази красотата.

Калето

Цитаделата на белоградчишката крепост

Су-баши

най-старата белоградчишка чешма

Водачът на водите. Главатар.
Пра-прадедите тъй са те нарекли.
Тече вода от извора прастар,
превърнат във чешма от памтивека.

Водата на водите си била,
така поне от името личи ти.
Течащ студено-сладък божи дар.
Бликащ живот дошъл изпод скалите.

Лекуваш жажда. И даряваш дъх.
Умората минава неусетно.
Попива ме зелен килим от мъх.
Приспиват ме разлистили дървета.

Говорят, че имане цял керван
през древността наоколо зарили.
И що народ до тук се извървя,
но казват-още, нищо не открили.

А то тече на воля. Тук, пред тях.
Струи сребро. Просветват капки-перли.
И който пие, чисти се от грях.
Насища се със чувство за потребност.

Стеро-снимки на Субашин и пътят към чешмата (1910 г.)

Хайдут Велко

Имамало човек с такова име
измежду известните хайдути.

И във скалнотеката го има.
Скалните легенди са прочути.

Вижда се перчемът под калпака
паднал над грамадното му чело.
Много му завиждат на мустака,
по хайдушки щръкнал и наперен.

Погледът му просто те пронизва,
сякаш и до днес те преценява.
Криеш ли сърце под мъжка риза,
или имаш в пазвата си камък.

Все едно, че още сбира чета,
старият хайдутин и войвода.
Днес сме ние. Утре - синовете.
Вдругиден и внуците ще дойдат...

Нека се запишем, че ни има.

Адам и Ева

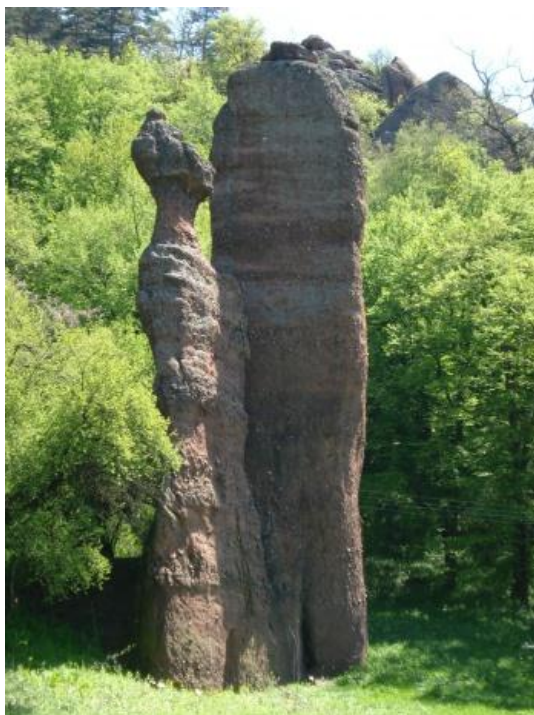
Знам ли, знам ли... Може да е истина,
че това е кът от рай прекрасен.
Те стоят отсреща, пред очите ми-
първия човек, в едно с жена си.

Виждам ги изваяни от камък,
малко грубовати и първични.
Майката природа е успяла,
в своя див стремеж към автентичност.

И стои пред тях нищожно малък,
техният съвременен потомък.
Още му е трудно да повярва,
че е от самите тях отломък.

Ева и Адам невъзмутимо
гледат и се чудят, че нехаем.
Те са тук. Тях вечно ще ги има.
Ние май...сме бегълци от рая.

Адам и Ева

Мадоната на Белоградчик

Казват в буря, чувал се гласът
на детето в твоята прегръдка.
Спре ли неочаквано дъждът,
бебето и то внезапно млъква.

Само от лицето ти сълзи
още продължават да се леят.
И те стяга, знам, и те боли,
че и манастира те низвергна.

Не разбрал голямата любов
и до днес канонът те преследва.
Долу, под небесния покров
духом още хората са бедни.

Обърни се, моля те назад
и ги виж, те също са от камък.
Всичко се разпада в оня свят,
в който любовта е под възбрана.

А сълзите ще пресъхнат щом,
видиш кой е тръгнал да те срещне.
Сред скалите ти намери дом,
в който обичта те прави вечна.

Векове ще минат. Пак ще си
каменната българска мадона.

Вятърът е съдник справедлив,
щом от теб е сътворил икона.

Белоградчишката мадона

Монасите

Тях ги прикова ненавистта,
струпани на куп да богохулстват.

Слепи за да видят светостта,
възприели любовта за блудство.

В своето безмълвие крещят
клетви по злощастната Мадона.
Младенецът бил роден след грях,
който щял да оскверни амвона.

Тихият нещастен детски плач
бил по-силен от светите клетви.

Тук сълза от Божия клепач
паднала върху им от небето.

И така, монасите били
в своя гняв безбожен усмирени.
Господ, ги превърнал във скали
пазещи една икона земна.

Пощенска карта (1930 г.)

Ученичката

Невярвам във легендата за нея.
Изглежда ми съвсем, съвсем невзрачна.
Само момиче среща злонамерен
и дързък мъж, подгонил я във здрача.

А аз я виждам с фигура красива,
на гимназистка – стройна, кърмокоса.
Как с чантата под мишница отива
към любовта си. Сякаш дар и носи.

И времето е спряло в изненада,
от чувството за обич до безгрешност.
Мигът красив превърнало във камък
в който откриваш обич и човечност.

Природата по-скоро ни показва
изчистени от завист силуети.
И нека на любов да съм наказан –
това е сън. Червено-виолетов.

Ученичката

Дервишът

Милион години се е мъчил
вятърът докато го извае.
Странната му фигура излъчва
чувството, че може да мечтае.

Дервишът

Господи, какво си пресъздал?
Камък да изпада във нирвана.
Казват че дервишът се въртял
час и пет минути подир пладне.

Чувала се песен на звънчета
и протяжно виели зурни.
Точно над главата му, в небето
реели се в синьото орли.

Танцът, казват бил за посветени.
Тези като мен, дочуват звън.
Въздухът се пълнел със трептене,
а очите плачели за сън...

Аз неznam върти ли се дервишът
с чудната си каменна пола.
Но съм чувал – фигурата диша.
Стига ми, че вярвам във това.

Мечката

Просто се е вратнала в скалата,
стъпила на каменните лапи.
Там стои покрита от ръждата –
оцветила кварцовия пясък.

Вгледана надолу в долината,
тя си спомня старите пътеки.
Щом изпълни кръгъл лик луната,
почвало да и тупти сърцето.

Казват, оживявал бил мечока.
Бродел дълго нощем из гората.
Но преди зората светлоока,
пак се връщал горе в планината.

За любов, легендата разказва.
И от камък - мечките се влюбват.
Кой, каквото ще да си приказва...
Любовта в действителност е чудо.

Конникът

Най-подир беше спрял. На скалата.
Пък макар и на камък превърнат.
Изпреварил бе гордия вятър,
за да стигне до изгрева първи.

Конникът

Завидяла зората - приказват...
Мигар може един простосмъртен
да надникне във нейната пазва
и безгрижно-щастлив да си тръгне.

Млад бил нощния конник. Незнаел
колко струва закуп свободата.
И за нейната стойност - нехаел.
Все препускал, напук правилата.

Докато онемял в изненада.
Спрял пред пропаст безумно - красива.
Тя го мамила с дъх на прохлада
и го викала тихо по име.

Миг преди да се хвърли със коня -
вкаменила го вечната жажда.
За да гледа навеки отгоре,
как отдолу животът се ражда.

ЛЪВЪТ

Вперил е поглед, нейде зад Балкана
и ми се струва, че сънува пясъци...
Току що бях започнал да му вярвам,
че не е сбъркал времето и мястото.

Заселил се е след палеозоя,
Намерил рая в китната клисура.
Полегнал на скалата. Там, отгоре и
днес има лъв. На подстъпа към Дунав.

В краката му Белоградчик заспива,
сякаш лъвът го пази от превратности.
При него нощем идват самодиви.
Хора играят. Боси. Пред главата му.

А после той ги качва на гърба си
и ги разхожда голи под луната.
В игрите си, съвсем като деца са.
Звезди броят. И къпят се в росата.

Изгрее ли зорницата се връщат.
Лъвът престава вече да лудува.
В цветя се самодивите превръщат.
Събужда се градът. Лъвът – сънува...

Кукувицата

С уморени, прибрани криле.
Натежали. Отпуснати. Каменни.
Бе решила най-сетне да спре
в дефилето на младост забравена.

Цял живот непрекъснато бе
все по чужди гнезда обикаляла.
Мъченица на жребий проклет,
или птица обзета от дявола...

Тя, е – тя! В тоя зъл птичи свят
я преследваше участ злощастна.
Не познаваше своите деца –
нито майка им бе, нито мащеха.

Цял живот във прокоба горя,
а бе птица почти като гълъба.
Тук намери гнездо. Тук се спря...
А пък ние я бяхме осъдили.

Кукувицата

Облаци над Белоградчик

Облаци

Постоянни във непостоянството.
С най-различни форми и лица.
Пухчета захвърлени в пространството.
Или бяло-синкави перца...

Пепеливо-сиви и разкъсани,
криещи във пазвите си дъжд.
Като стадо из небето пръснато,
бродите безспир, нашир-надлъж.

Грозно-почернели и настръхнали,
често ни замеряте със лед.
Няма милост. Чакаме претръпнали...
Многотонни облаци с късмет.

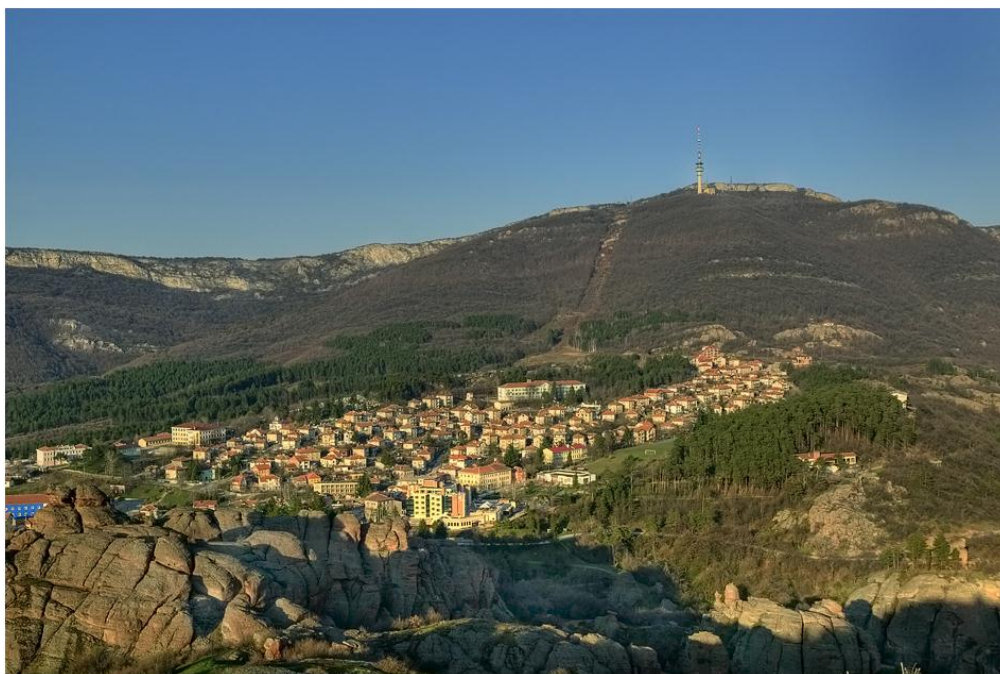
Колкото със обич сме ви гледали,
толкова с омраза и със страх.
Облаци - бездомници безсребърни...
Божи дар? Или залог за грях?...

Чудесата

Не се разкриват. Чакат да ги видиш.
Да ги усетиш с обич. По човешки.
Те – ще останат. Ти – ще си отидеш.
Приемаш ли се за природна грешка?

Повярвай си и ще те преоткриват,
дори като почти случайна мисъл.
Ще е приятно все-пак да те има,
когато даже Бог те е отписал.

И точно затова са чудесата.
Да свикнем с мисълта, че те са живи.
Загледайте внимателно децата.
Те вярват. И са истински щастливи.

На Белоградчик

Аз живея със спомен за град
от годините млади-зелени.
Там където, като на парад
се подреждат скали-феномени.

Там където ефирът звъни.
И при плахия полъх на вятър,
пеят камъни, шепнат треви...
Като в рая. А съм на земята.

Аз живея във спомен за град,
за любов ненаситна и вино.
В тоя спомен не само съм млад,
но дори съм щастлив, че ме има.

Не ме връщай. Ще идвам при теб.
Не, че пъпът ми тука е хвърлен.
Идва миг в който всеки човек
му се ще младостта да си върне.

И тогава... Тогава съм твой.
Блуден син. Непрокопсаник. Скитник.
Който няма да срещне покой,
докато си му все пред очите...

Белоградчик

Песента на Балкана

*Балканът пее хайдушка песен...
Хр. Ботев*

Днес не пее. Мълчи. Като ням е.
Нито стон, нито вопъл се чува.
Даже вятърът сякаш засрамен,
е заспал под върха и сънува.

И в полето не пеят жетварки
Тишината тежи под небето.
Изтерзана под слънцето жарко
съхне меката гръд на полето.

Няма смях. Няма плач. Като в сън съм.

Самодивите също ги няма.

Обикалят балкана и търсят
паднал ничком юнак с люта рана.

Над главата с крилата орлица.

С кротнал вълк до безсилното тяло.

Няма никой. Небето без птици

Е пустинно само. Опустяло.

Уморен и претръпнал Балканът
гледа мрачно, мълчи страховито.

Все едно, ей-сега ще подхване
нова песен за старите битки.

Та дано да я чуем в съня си

и гръмовния зов ни събуди.

Той все още мълчи безпристрастно,
но живее със спомен за лудост.

БЕЛЕЖКИ

1. А. В. Калчев. *Избрани произведения. Книга втора. И пак да се върнеш.* Екопрогрес, София, 2010.
2. Александър Калчев (р. 20 декември 1945 г., Телиш) е член на Съюза на независимите български писатели, автор на десет стихосбирки с философска, гражданска и любовна лирика, лауреат на редица поетически конкурси. По образование той е геолог, участник и ръководител на геоложки експедиции, повече от 20 години се е

занимавал с търсене, проучване и добив на уранови суровини. В това си качество г-н Калчев е опознал основно белоградчишкия край, който го е пленил за цял живот с красотата си (б.р.).

✉ Alexander V. Kaltchev,
Member of the Union of the Independent Bulgarian Writers,
Sofia 1000, BULGARIA
E-Mail: alexkaltchev@abv.bg

Literary Section

БАШОВИЦА - МИНАЛОТО ПРЕЗ МОИТЕ ОЧИ: СПОМЕНИ И РАЗМИШЛЕНИЯ

Валентин КАЧЕВ

Abstract. The present text is an excerpt from a new, still unpublished book by Valentin Kachev, entitled “The Spirit of the Old House”, written by him in the summer of 2011. The passage contains author’s recollections and reflections about events occurred with close to him people over the years in Belogradchik.

Keywords: Belogradchik, Bashovitsa, oral history, communists, religion, Soviet Union

---

Зад старата черница най-напред се прокрадваше Вечерницата, а слънцето потъваше зад голямата кариера отсреща и оставяше бабите да гадаят по огненото було какво ще бъде утре небето...

Така започваха вечерите в старата къща на лозето, пълна с челядта, чийто корен иде отдалеч, от прапраядо ни кнез Цоло. Богат човек бил дядо ни и голяма челяд оставил, та и до днес да споменуват името му и да разправят за него.

Кнез Цоло Тодоров

Нали е вечер, а къщата стара, та без вода не биваше да замръкнем, че тежките порти залостят ли ги, навън се излизаше чак заранта!

Потрепваха медните котлета по камънаците на стария геран, в който водата бе не само лековита, но и синя като небето. Пълнехме съдовете и ги отнасяхме в дълбоките мази. Уж деца бяхме, а от малки ни учеха юнаци да станем. Пустя баби с ишиасите вместо от таз вода лековита да пият, едва дочакваха да зайде слънцето и прясна водица им се допиваше. Но не от таз лековитата, а от кладенчовата в дола, дето над

нея двете големи върби бяха склонили дългите си вейки, а корените им се промушваха бели като кости над земята... Дори юнак над юнаците да си, идеш ли в тъмното сам на това място да напълниш с кратуната от кладенчето бардето, сух няма да се прибереш. Хем гащите мокри, хем душата ти да излезе се тъкми. Не им стига това, ами като пийнат от бардето бабите, мляснат с уста, па запитат не сме ли видели самодивите, дето хоро виели над кладенчето... Това сал ни трябваше да чуем, та ни напушаше курназлъка и юначлъка, що цял ден събирахме в пазвите... Скланяхме кротки глави в скутовете на бабите, приседнали на мъничките трикраки столчета и зяпнали ги в щърбите уста на месечината, слушахме техните старешки приказки. Старешки ли? Пустите баби, зъбите им изпадали, та едва фъфлят, а все за едно време хортуват, кога млади са били и на седенките все на прескочикобила играели... Чуеше ли за тия пусти седенки, баба Ружа, дето седеше като бухал сама в отсрещната къща, потропваше с патерицата по прогнилия чардак и се провикваше: "...Лъох, лъох лилилъох, за целувка и любов!..." Не й оставаха длъжници и от нашия чардак. Леля Веска, софиянката бе от най-гласовите и припяваше: "Три кибритени клечици в една кутийчица... драсни, пални едната, та запали и другите две..." Май че тая песен беше за баба Ружка... Навремето хубавица била и се натъкмила в дома на приятелката си, та да дели с мъжа й ложето. Така й се падало, продумваха понякога бабите, нека кукува сама затуй, че навремето такъв хубав дом зачерни."

Чардакът на нашата къща бе откъм черницата, та кога вятър задухаше, все там се събирахме, за да не гаснат газените лампи и да се видим в очите кой кого да надлъже е рекъл.

На Башовица

Дечурлига много - кое от кое по-гиздаво. Кой на баба джубето загърнал, кой пък на дядо с калеврите се натъкмил, трети пък на хайдутин се направил... То и приказките, що слушахме, едни старчески, та не ни оставаше друго, ако ли не по ум и години на тях да приличаме, поне като тях да се тъкмим...

Добре, но таман започне разговорката и долу по изровения от дъждовете коларски път прискърца каручката на дядо Кольо, мъжа на префърцунената баба Мика.. . "Като да е жена на милионерин, а не на прост кантонерин", често я одумваха бабите кога се пудреше и мажеше с червилото и тръгваше да пазарува от гарата. Нямаха си друга работа бабите и затуй я одумваха. Та те все овдовели бяха, а само тя с мъжа си се гиздеше...

Белият Алчо кротко нагзваше тревата и спираше да хрупне. Не за туй, че гладен беше, нали по цял ден покрай пътя пасеше, а нас децата

чакаше, да скокнем в каручката, която спираше до къщата със седенкярите.

Дядо Кольо забождаше камшика отпреде й, а върху му мятеше омазаната си кантонерска шапка, като бършеше с длан запотеното си чело, грабваше в ръка слама, за да изтъркваше с нея Алчо, после разпрягаше хамутите, изнасяше от малкото яхърче, прилепено до пивницата, козинява торба, пълна със зоб, и я окачваше на врата на Алчо.

В това време баба Мика изнасяше на езлъка кръглата синия с гозбата, а дядо Кольо щастлив сядаше между седенкарите и започваше лакомо да сърба с дървената лъжица от паара, лютото косяшко кисело. Докато той ядеше, всички мълчеха, щото знаеха адета му - заговорят ли го, ще се разприказва, а синията с недоядената манджа ще се мъдри пред него, докато не си тръгне и последният седенкар. Оставяха го спокойно да се насърба и едва когато баба Мика вдига синията и той отпочинал се облягаше на дувара и припалваше цигарата, която сам си свиваше в парче от вестник, продължаваха приказките. Дядо Кольо, или както бабите го наричаха Колето на Близнака, дръпваше юнашки от лютия тютюн, прокашляше се да прочисти пепелта, дето е гълтал по пътя през деня, и започваше да разказва колко дупки с чакъл е запълнил и колко смоци с бастуна е утрепал, и то все такива дебели, като ръката на баба ми, и дълги колкото каруцата с коня барабар... Но тия дебели и дълги смокове все си оставаха да лежат убити в канавките, да им се плашат хората. То поне веднъж да беше донесъл, ако не смок, поне кожата му, да видим и ние, децата, туй чудо, що по цял ден бастисваше кантонерът. А бабите все се присмиваха на големите смокове и го заричаха повече да не ги трепа, че да му остане малко време да запълни дупките по пътя за

лозето, че ей какви големи са, та очите му щели да избодат, а и на Алчо душата излизала по този скапан път.

Днес е Голяма Богородица! Баба ми има имен ден.

Редно е в такъв ден да споделя още мъдрости, които пазя от нея! Отново съм в моята вълшебна стаичка, където идва някаква сила и нежност, които разпалват творческото ми вдъхновение. Чудя се откъде у старите хора се беше събрала толкова много житейска мъдрост, че дори и днес за мен, човек минал през световнопризнати университети в чужбина, ми се иска да се върна не в университетската аудитория, а да слушам мъдростите, които запомних от баба. На първо място като че ли чувам нейните песни, които разказваха по необикновен начин разни истории. Яд ме е , че не съм се опитвал да разработя гласа си. Може би в него има нещо, което е достатъчно звучно поне за мен и моите приятели. Затова пък аз мога да разказвам, а това също не е малко. Колко е вярна народната мъдрост, че първите седем години от живота на едно дете определят по-нататъшния му живот! Тези години бях обграждан с необикновена обич от моите близки. Като че ли днес те са една вечност, към която винаги мога да се върна и да поискам да сверя показателя на времето с тях.

Като поотраснах и в училище ни накърмваха с едни понятия за история, живот, като че ли от тях започва светът и до това, нашето време, не е имало нищо свято... Бях удивен от разсъжденията на баба ми тогава. Тя ми разкриваше и други неща, за които чак сега разбирам колко права е била. Да речем, има избори! Обявяват резултатите, а баба ми се усмихваше и казваше, че с един кон кушия не се прави... Не я разбирах тогава. Ето, че тя се оказва права. По това време ние живеехме в едно общество под ръководството на Партията и всичко се печелеше с 99.9 %.

Белоградчишката черква „Св. Георги Победоносец“ (1868 г.)

Дядо ми беше умрял и баба ми ме водеше често на неговия гроб и в църквата на разни църковни празници. По това време църквата бе анатемосана и те гледаха доста изчанчено, ако разберяха, че си прекрчвал прага ѝ. Но нямаше нищо страшно. Аз все още бях в забавачката, а баба ми е минала през такива изпитания, че на забраната да се посещава църквата тя гледаше някак си иронично. Тя бе набожен човек и никаква нова власт не можеше да я накара да предаде нейния си Бог! Когато говореше за Господ, нейната логика бе простишка, но точна. Питаше кой кара кораби, самолети, кой оре и копае земята и т.н. Естествено отговорът бе, че това всичко го върши човекът. А тя питаше кой е създал този човек. За нея това беше Бог и никой друг. Така че божествената сила е била винаги нейното верую. Тя знаеше добре

Библията и правеше удивителни анализи на нейните предсказания за света.

Онзи ден майка ми, която почина преди половин година, имаше рожден ден. Отидох на гроба ѝ да поднеса цветя. На това малко пространство е вечният свят на моите роднини. Не им трябва много, важното е, че те са завинаги един до друг.

Братовчедка ми Тодорка Нейнска отиде да учи в Москва. Като се върна във ваканция след първата година, се бяхме събрали в нейна чест роднините в нашия дюкян, на първия етаж. Където живеехме през лятото. Баба ми се поинтересува студентката да ѝ каже какво представлява московският Кремъл? Тодорка ѝ каза, че това са много църкви, събрани на едно. Баба ми бе доволна и сподели, че руснаците, макар че са такива комунисти, видите ли, как тачат религията си! По това време нашите църкви някъде бяха превърнати в обори.

Като гледам днешния ден, когато нашите неверници в миналото днес станаха по-набожни и от папата, си спомням с усмивка иронията, с която тогава гледаше на всичко това баба ми.

Но да се върнем към далечен Санкт Петербург. Разказвах за посещението ми на Петропавловската крепост, където затворници са били братът на Ленин – Александър, и писателят Максим Горки. Братът на Ленин е бил убит. След като падна нимфа около името на Ленин, вече официално обявиха, че една от причините за безумната жестокост на вожда е мъст за смъртта на брат му! Макар че не са разрушили храмовете си, руснаците след революцията са разстреляли стотици хиляди свещеници. Баба ми беше права, като казваше, че не може да се отрече така бързо Бог! Откакто свят светува хората са вярвали в нещо, което ги е карало да имат страх и порядъчност. Страшно е, когато ти казват, че ако сториш това и това, Бог ще те накаже.

По времето на социализма християнството у нас бе сменено с идеологията на Маркс, Енгелс и Ленин! Трябва да се признае, че онази власт е имала идеология, която добре си е вършела работата! Все пак за толкова кратко време да отречеш Бог и да поведеш след себе си милиони, не е нещо, което трябва да бъде подценявано.

Ако погледнем на религията от благородната ѝ страна, ще споделя някои неща, които научих в Москва в Института за традиционна народна медицина, където се учих също. Когато е настъпвала епидемия от чума, всички московски църкви са били едновременно камбаните си. Оказва се, че камбаният звън е лекувал хората. Звуковите вълни са докосвали тези места в човешкия организъм, чрез които той активизирал собствените си защитни сили и се справял с болестта.

Навремето във всяко селце, където е имало църква, в неделния ден всички хора е трябвало да бъдат на богослужението! Какво всъщност става там? Църквите се строят на особено силни енергетични места. От друга страна, куполът е една енергийна антена, която мултиплицира енергетиката в храма. Стойки два часа по църковния купол хората са подложени на силно енергийно въздействие. Т.е. като някакъв дъжд енергийната сила прочиства телата на хората. От друга страна, честото повтаряне на „алилуя” е една ударна вълна, която допълнително прочиства отвътре човешкия организъм. Ако сложите ръката си на гърдите и повтаряте „алилуя”, ще почувствате каква силна реверберация на звука има там. Именно този звук допълва енергийното въздействие. В добавка, когато свърши църковното богослужение, камбаната започва да бие, което е допълнително звуково въздействие на организма на човека. Ето защо, посещавайки църквата, всъщност хората са били примамени от религията да отделят време за своето здраве. Така заредени, те изкарват до следващата неделя, когато обезателно трябва

отново да се поклонят в храма. Дали са разбирали това новите управници? Ще дам един пример отново с Москва. По царско време центърът на града е бил опасан от един кръг с липови дървета. Това е било любимото място за разходка на московчани. От една страна - ароматът на липата, а от друга - енергийната сила, която дава това дърво на хората, минаващи покрай него. Когато побеждава революцията, започват да изсичат липовите дървета и да засаждат тополи. Добре знаем колко неприятности създава техният пух. А от друга страна, те са дървета, които отнемат човешката енергетика. Т.е. специално е трябвало хората да се чувстват унили и послушни.

Ами да се вслушаме в църковните песнопения! Колко могъщество и сила крият в себе си тези вълшебни звуци, отекващи в храмовете! Всичко това бързо бе забранено и могъщата идеологическа машина разпорежда да се пеят революционни песни.

Дядо ми, както се казва, е бил предан на комунистическата идея всецяло. Но той, както и баба ми, не са били коне с капаци. Дядо ми, въпреки партийната любов, не е забравил нито за миг и вярата си в Бог. Ами, да речем, един Сталин, нали идва в революцията от духовната семинария! Та дядо ми успешно е съчетавал тези две неща: отдаден на идеите на комунизма и незабравящ вярата си в Бог. Макар и първи комунист в градчето, той си е позволявал редовно да посещава църковните богослужения. Още повече, като музикант той става и диригент на църковния хор. Това е всявало бяс сред съпартийците му. Но едва ли много от тях са прозрявали тогава с какъв умен човек са имали честта да споделят идеите на партията? Излиза, че всичко, което днес се възвърна, дядо ми, без да се откаже от своите принципи, го е защитавал с цената на своята чест и достойнство.

Ето, че съвсем логично възниква въпросът: След като в твоята национална същност отдавна е заложен генетичният код на вярата в Бога, как е възможно една нова власт, установявайки своята диктатура, да застави хората да се откажат от това, което отдавна е заложено в генетичния им код, тяхната религиозна принадлежност? Някои са тръгвали напред, обладани от идеята, без да мислят, че има памет, традиции на рода, в които са израствали поколения от техните предци. Други, по-умни и прозорливи като дядо ми, са приемали новите идеи със сърцето си, но не са продавали душите си на дявола. Те са смятали, че идеята на комунизма е прекрасна и ще доведе до един по-справедлив строй. Но те не са предавали родовата памет, традициите на рода и повелята на предците си.

Колко кратка се оказва заблудата, в която бе хвърлено човечеството? Мисля си за днешния ден, когато партиите се роят, излюпват се като от яйца нови политици, докъде ще стигнем? Дали има истинска идеология, която би могла да обедини хората, тънещи в недояждане и мизерно съществуване, или политическите скакалци ще щипнат това, което ще им даде властта, и ще оставят глупавия народ да тегли вечния хомот?

Представям си идилията в нашето малко градче през годините от живота на баба ми. Хората са се раждали на тази земя и благодарение на вроденото им чувство са се борили за насъщния и са оцелявали. Не е имало фабрики, заводи, магистрали, европейски или други съюзи. Те са раждали своите деца, изучавали ги, кой докъдето може, и са градили живота си така, както са смятали за добре.

Ето, например нашата къща, разположена на главната улица на Белоградчик, винаги е била някакъв притегателен център за близки и познати. Вече споменах как бай Цанко шивачът ми посочи моя дом и

каза, че това е къщата на истинския комунист! Тя е оцеляла през годините, съхранила е паметта за предците ни и е оставила неразгадани спомени, които да ни подкрепят в нашия път.

Разказвах подробно за дядо ми. Името му и до днес буди уважение сред по-възрастните хора, които са го познавали или слушали за него. Ето, например бай Цанко, този мил и добър човек. Бил е шеф на шивашкия колектив в града. Веднага ми идва на ум разказа му, че четирима души от неговото село Върба и двадесетина ремсисти от Рабиша са били арестувани преди Девети и пеша са ги закарали в околийското в Белоградчик. Няма начин тази негова заслуга да не му е донесла привилегиите на активен борец срещу фашизма. Вярата в новите идеи, които е изпитвал той през младежките си години, му е донесла нещо материално в този живот. Дядо ми е бил интерниран като опасен комунист в Никопол. Не знам там каква е била дейността му, но както се казва, шило в торба не стои... След победата той се завръща най-после в Белоградчик. Работил е в лесничеството като касиер-счетоводител. Неговите другари са хванали яките кокали на властта и са започнали да градят новия живот. Той вече е приближавал пенсионна възраст и време за постове, а и желание, не е имал. Не знам точно как е станало, но като е видял какво става в местната партийна организация, как борбата за идеалите на новия строй се е превърнала в касапница, мракобесие и какво ли още не, той казва на местните партийци, че ги напуска! Заявява им, че от идеята не се отказва, но в тяхната организация повече работа няма! Човек с неговите партийни заслуги, уважение и интелект е могъл да грабне и той големия комат от хляба на властта. Колко ли такива хора е имало тогава? Дослужва до пенсия и продължава живота си скромно и тихо. С увредено здраве от побоите в

полицията и обществената безопасност в София, той умира на 9 декември 1953 г.

Имахме един съсед Митко Перцуганов. Той е бил учител в гимназията. Там известно време дядо ми е преподавал стенография. Идваше при баба ми да му шие, извинете за интимността, гащи... Така беше, конфекция нямаше много и шивачите не оставаха без работа. Бил съм някъде в началното училище. Помня, че не само той, а и много други хора са питали баба ми каква народна пенсия получава. А тя получаваше половината от пенсията на дядо ми за прослужено време... Хората се възмущаваха как може най-изтъкнатият комунист, с такива огромни заслуги, да не бъде уважен! Митко Перцуганов един ден дойде у нас и донесе на баба ми някакви изписани карирани листа. Това бе молба за отпускане на народна пенсия на баба ми за големите заслуги на дядо ми в борбата. Идваха у нас един по един бивши съпартийци на дядо ми и покровителствено казваха на баба ми, че са написали каквото трябва и тя скоро ще получи полагащата ѝ се отдавна народна пенсия. Помня, че и аз очаквах това с голямо нетърпение, защото си представях, че опаричи ли се баба ми, ще получа подарък отдавна мечтаното от мен колело. И Митко Перцуганов не беше си свършил работата безвъзмездно... Щом баба ми получи пенсията, той очакваше тя да му ушие без пари два чифта гащи... Мина много време и стана така, че нито аз видях колело, нито пък баба ми народна пенсия. Кой знае как са наклепали тогава дядо ми неговите “верни” другари комунисти?

Какво пък, аз не получих в детството си мечтаното колело, но пък в мен остана един чист и светъл образ на моя дядо, с когото винаги ще се гордея! Бих потърсил със свещ някъде да е имало такива истински комунисти като него, защото именно те са били хората, които са оставили обаятелния образ на влюбените в аления мак!

А то тръгнахме от днешния празник Голяма Богородица и именния ден на баба ми Мария! Голям празник за хора, оставили своя светъл спомен за поколения напред.

Днес, като гледам как “другарите на дядо” не излизат от църквите, как хрисимо се кръстят и отварят уста, пригласяйки на църковния хор, си мисля дали пък моето семейство не е било ощетено от старата власт?! Баба ми остана без народна пенсия затова, че дядо ми е дирижирал църковния хор, въпреки че неговите партийни дела са били винаги за пример и подражание. Едва ли е имало в региона друг комунист, който да е страдал толкова много в името на идеята, която изповядва! На шега се питам, дали все пак не бихме могли да поискаме някаква компенсация, че дядо ми всъщност е бил репресиран от своите?! Като гледаш тези божи кравички, които без свян влязоха в църквите, без да дават пет пари, че навремето ги бяха превърнали в обори, използваха цялата мощ на властта, за да принудят народа да се отрече от Бога, не е ли време да помислиш кое е истинското лице на властта? Ето, например дядо ми е ходил на църква и никой не е могъл да го разубеди да прави това! В същото време комунистите организират кооперация „Освобождение” и той става неин председател в града. Каква е била ролята ѝ? Те чрез по-ниски цени са конкурирали търговията. Народът е купувал оттам евтини стоки и така те са повярвали, поне за известно време, в една от идеите на комунизма, който е намерил почва у нас.

Дядо ми се е занимавал с толкова много неща, които са носили добро за хората! Той е делегат на Първия конгрес на БКП (т.с.) през 1919 г. През 1922 година участва в изборите и става първият кмет-комунист на Белоградчик. Не е моя задача да проучвам какво е правила тогава общината за благото на града. Но знаейки характера на дядо си, мисля, че са вършели само хубави неща. Когато земеделците взимат властта,

видните комунисти, включително и дядо ми, ги арестуват. Мисля, че братята дружбаши не са си поплювали тогава. Те освен да въртят сопите, друго май и не са умеели. Политиката там се е правила с бой от тояги. Добре, ама главата на Стамболийски е поднесена на поднос и дружбашите увисват като сополи... Един ден дядо ми се прибрал вкъщи, явно в добро настроение. По това време долният етаж от къщата ни е била кръчма. Държали са я баба и дядо. Помолил баба ми да му направи баница. Когато тя се опекала, той я разрязал на четири и я увил във вестници. Взел от етажерката няколко блока цигари и излязъл от къщи, без да дава обяснение на баба ми. След време Каракаш се отбил при баба ми и ѝ разказал какво е сторил дядо ми. (Никола Каракашев е юрист по образование, член на БЗНС. Помня го от детските си години. Те бяха много добри приятели с дядо ми Петър. Неговата жена Люба бе пианистка и директорка на музикалната школа, където вуйчо ми Кирчо, синът на дядо Петър, преподаваше акордеон. С по-големия син на Каракашеви те са съученици. По-малкият Каракашев син, Сашо, стана музикант в някакъв флотски оркестър във Варна. Кръстан днес е изтъкнат професор по ландшафтна архитектура. Негово дело е днешният красив площад на Белоградчик.) Всичките дружбаши, след като са загубили властта, са заели местата на комунистите в мазетата на гимназията. До вчера гонел плъховете там и дядо ми, а след промените на властта той свободен гледа какво става. Та отишъл дядо ми при тези, които до вчера, дете се казва, са го биели и измъчвали, както те си знаели. Но той нали е македонско чедо, комита, на бой е свикнал! Отишъл дядо ми право при тези, които най-много са го били, и им дал баницата и цигарите. Нищо не им казал, а излязъл от мазето с арестантите. Каракаш разказвал на баба ми: “Как можа този човек, който сме го мъчили най-много, така да постъпи с нас? Да ни беше удрял, да

ни беше псувал, нямаше така да ни заболи така, както от този благороден жест!” Всички се разплакали като деца, като видели благородството на този човек!

Времето си тече, а комунистите решили да вдигат въстание! Известното Септемврийско... Историята му е дала своята оценка. Ето какво ми е разказвала баба. Били с дядо в кръчмата на първия етаж от къщата ни. Дошло момче от село Ружинци с колело. Дало на дядо ми някакъв плик. Влезнали в задната стаичка. Там е имало гише и баба ми е слушала за какво си говорят. Дядо ми извикал още няколко души от комунистите, които били по това време там. Всъщност той е получил заповед да вдигат народа на въстание! Като човек, участник в Илинденското въстание, той много добре разбирал, че това е една авантюра. Спорът е бил за това, че онези там са без мозък, защото са заповядали да се вдигнат неколцина комунисти с вили и мотики срещу бойния полк в Белоградчик! Едно е да гониш гаргите в Ружинци по царевичака с вили и лопати, друго е да отидеш да превземаш казармата на знаменития Петнадесети пехотен Ломски полк! Разумът надделял и благодарение на дядо ми в града не се поддали на тази авантюра. Но властта не спяла! Арестували видните комунисти. Те отново заели празните места в мазетата на гимназията. Да вдигнеш ръка срещу властта, това никой не прощава! Наоколо пукат пушки, въртят коси и вили, но всяко чудо за три дни... Властта решава да си отмъсти. Подшушнали им, че ще ги изкарат някъде към Макреш. Какво се случва с дядо ми? Големият брат на баба, дядо Васил, както всички го наричаха Баца (той е починал на петдесет и две години от слънчев удар), е бил известен човек в града. Занимавал се е успешно с търговия. Бил с каруцата по работа в Княз Александрово, днешно Димово, и май че е трябвало да закара някакви боеприпаси за полицията в Белоградчик.

Един негов приятел го видял и му казал: „Ти докато им вършиш работа тук, те ще убият зет ти!” Върнал се дядо Васил в града и разговарил що имало в каруцата пред околийското. Отишъл при началника и му казал: ”Ако от главата на зет ми падне и косъм, аз лично ще ви взривя!”

Била последната нощ на арестуваните в мазетата на гимназията. Практиката е била, че арестуват ли те, ти трябва да вземеш със себе си дюшек и одеяла! Полицията само биела, а как ще спиш, сам трябва да се грижиш... Дядо ми му се присънило странен сън! Към него се приближил някакъв беловлас старец с ореол на светец. Вдигнал ръката си и го благословил! Рано сутринта казали на арестуваните да си събират багажа, че ще ги местят някъде. Както и останалите, дядо ми свил дюшека и одеялата и ги завързал, за да може да ги носи. Започнали един по един да излизат. Дядо ми бил последен. Полицаят вдигнал ръка и му казал, че той остава... Този отчаян жест на дядо Васил е спасил живота му! Историята с арестуваните му другари е известна. Отвеждат ги край село Макреш и там ги разстрелват. Докато дойде демокрацията, улицата от площада носеше името „Тодор Титуренков”, а продължението ѝ след площада, пред съда, т.е. нашата, се казваше „Христо Каменов.” Това са другарите на дядо, разстреляни след потушаване на Септемврийското въстание. Баба ми имаше и чувство за хумор... Казваше ми, че ако тогава дядо ми е бил разстрелян, сме щели да живеем на улица, носеща неговото име!

Нещата се поуспокоили. Един ден дядо ми си стегнал раницата и изчезнал някъде. Отишъл бил на границата. Там са имали среща с Георги Димитров и Васил Коларов. С Димитров се познавали добре още от младежките си години. Дядо ми, както и другите, били готови да емигрират. Тогава Димитров им казал, че ако всички тръгнат да бягат, кой тогава ще продължи борбата? Така той се върнал у дома.

Властта, както се казва, добре си е вършила работата! Малко по-късно дядо ми е арестуван и откаран във Видинския затвор. Там прекарва почти година. По това време научава стенография, която години по-късно преподава известно време в гимназията на Белоградчик. Известна е още една история, станала в затвора. Дядо ми се обзаложил, че ще постави под мишницата си едно яйце и ще го държи, докато се излюпи пиленце. Упоритият човек победил и донесъл надежда в затвора... Не знам точно, но май че се е върнал за известно време у дома от затвора, а след това го извикали, както тогава се казвало, за справка в Обществената безопасност в София. Вече са били в ход погромите над комунистите през 1925 година. Един наш съсед, учителят Иван Билярски, по-млад от дядо ми с петнадесет години, го докарали след “справката”, за която и той бил извикан там, заедно с дядо ми. Събрали се жените от комшулука у тях. Билярски така е бил пребит, че са го гледали в памук, а тялото му било цялото в рани. Страшна гледка! Той едва душа носи, а плачел за дядо ми, като казвал, че са го пребили и едва ли ще оцелее! Жените, заобиколили Билярски плакали, като го гледали как е бил пребит, а той с глас плачел за дядо ми...

Когато дядо ми се върнал от София, носел в джоба си кърпичка, а в нея всичките си зъби, избити от побоя! Тогава е бил едва на тридесет и осем години!

По-късно дядо ми е интерниран. В нашия дом често пъти са били правени полицейски обиски. Баба ми са я викали в полицията на разпити. Казвали й, че имали сведения (каква глупост), че ходела на Мислен камък и там по някакъв специален начин предавала сведения на комунистите. Ами тогава и баба ми е трябвало да има право на въпросната народна пенсия.

У нас, откакто се помня, винаги сме имали квартиранти. През време на войната са живеели офицери. Един от тях бил комунист. Нали това е домът на най-големия комунист в града, така че те знаели къде да отидат да живеят техните хора! Той е живеел в тази моя стаичка, където днес пиша тази книга. Баба ми сутрин метяла всички стаи в къщата. Под леглото на офицера имало някакво сандъче. Започнал да идва един войник, уж в ролята на ординарец на офицера. Баба ми забелязала, че от ден на ден сандъчето се пълнело с патрони. Един ден офицерът се върнал от работа. Бил в добро настроение. Казал на баба ми, че в този ден от казармата двама войници избягали при партизаните. Баба ми се усмихнала и му отговорила: ”Как няма да избягат, като ти им даде патроните?” Офицерът се уплашил не на шега и я помолил да не казва никому, че узнаят ли, ще го разстрелят! Баба ми му казала да бъде спокоен, че в тази къща отдавна са се научили да пазят тайни! Така с патроните, скрити в моята стаичка, избягал смятаният по-късно за един от най-големите партизански командири Славчо Друцанов – като партизанин Асен Балкански! Помня, един път разказах на брат му Крум, който естествено беше активен борец, тази история. Той беше малко глуховат, та едва ли ме е разбрал!

Баба ми в неин стил разказваше за избягалия войник, че бил най-големият айдук в Чупрене. Открадне ли някой яйца от полозите, всички знаят, че е той! Но това не му е попретило по-късно да прояви себе си като един безумно смел партизански командир.

В Белоградчик живееше бай Нино Петков. Той е бил партизанин, излязъл в нелегалност още през 1941 година, след нападението на Германия над Съветския съюз. Този човек ми е вързал връзката, когато ни приемаха в пионерската организация. Пазя снимката от този тържествен момент. Имал съм възможност да контактувам отблизо с

него. Той бе един честен, искрен човек. Времената са били такива и той е учил до четвърто отделение. Но отрано е приел идеите на комунизма и е посветил живота си на него. След Девети септември явно не е имал интерес към училището и не е учил повече. Той бе директор на комуналните в града. Запомнил съм го в по-старите му години, той, заедно с жена му, леля Венка, с книги в ръка. Те слагаха книгите в специална подвързия и четяха от кора до кора. С други думи, те и двамата на стари години са намерили радост в живота, който им описват книгите. Бай Нино е идвал много пъти у дома. Разговаряли сме в тази стаичка. Той бе наистина безукорно честен човек и комунист. Когато дойде демокрацията и той разбираше за някои неща, правени от големите, ги възприемаше с голяма болка и истинско съжаление. Питаше се, с какво обикновените комунисти като него са виновни за това, което са вършили там, горе, в София! Знаех, че една група ученици, всичките от село Дъбравка, станали партизани. Вуйчо ми Кирчо казваше за тях, че бележниците им били пълни с двойки, та затова решили да отърват училището... Всички хванали гората! На първи септември 1944 година на Клетвен връх, край Ведерник, положили партизанска клетва. Бай Нино е бил сред старите партизани, които приели младоците. След седмица те, с пушки на рамо, слизат от Балкана! Разбира се, след това привилегии, народни пенсии, децата им като парашутисти ставаха студенти и т.н. Някои от тях се пропиха, та едва ги водеха до домовете им от кръчмата, която се намиреше до нас. Но затова пък на всички празници те, окичени с ордени и медали, стояха, а по-късно и седяха на трибуните и махаха за поздрав с цветя на манифестиращите в прослава на партията! Питал съм бай Нино за тях, защо след като са били само седмица в гората, са получили всичките привилегии на активните борци? Той ми отговори: "Аз лично съм

приемал клетвата им! Но на първи септември никой от нас не знаеше, че ще има Девети!”

Не е ли това късмет, да зарежеш училище и да хукнеш в гората, а след това цял живот да хапваш от филийката с медаца?! Народът ни го е казал: ”Роди ме мамо с късмет, пък ме хвърли на смет!”

Нашата къща в Белоградчик

Идва Девети септември, а с него и Съветската армия влиза у нас. Един ден нашите се връщат от лозе. Що да видят, прозорците на кухнята са отворени и оттам изхвърлят де що сварят! Чули и руска реч. Оказало се, че руската част, разквартирувана в града, е избрала къщата на стария комунист да настани там командира на частта. В кухнята пък поставили печатарска машина и там печатали някакъв бюлетин. Запомнил съм от баба ми да разказва как командирът на частта е спал в стаята откъм

двора, а отвън, пред входната врата, го е пазило едно младо деветнадесетгодишно войниче. То било болно от малария и цялото треперело. Баба ми отишла при доктора и взела от него хинин да спасява войничето.

Ето нашата къща! В стаичката, дето пиша тази книга, живееха журналисти от областния вестник „Отечествен зов”, а в кухнята е била действала цяла печатница. А пък аз се питам, откъде толкова любов към писателското творчество?

Как няма да ти проблесне лъчът и да те накара да създадеш един страхотен сценарий, вплитайки в него много от това, което е твоята история, на дома ти, спомените и хората, с които по едно или друго време си се срещал или просто си чувал за тях.

Мисля, че дотук става ясно, че аз генетично съм бил свързан с Русия и съвсем логично е било да настоявам да получа образованието си там. Завърших гимназията в Белоградчик със златен медал и смятах, че водата е до колене. Напротив, наложи се в живота ми да газя не локви, а да преминавам през такива страхотии, че и дядо ми би завидял. И всичко това заради желанието да уча това, което е на сърцето ми! Какво ли са си мислили хората от горе? Та тези места са за нашите деца! От къде на къде някой си ще иска да отиде на самия Олимп, без да е дете поне на активен борец против фашизма и капитализма! Аз извадих шпагата и започнах битка, такава, че днес не мога да си представя откъде в мен толкова много смелост и упорство, когато срещу теб е властта с цялата си машина на заповеди и репресии. Не знам днес бих ли повторил подобна битка?

Но ще дойде ден и ще разкажа цялата история за нея!

Какво пък, аз съм именно на Олимп! Моя милост е студент във ВГИК! Там преди са учили деца на членове на Политбюро и

приблизени на върховната власт, а сега там съм сам, с това, което мога и умея! ВГИК – това е първият в света институт по кинематография, създаден през 1919 година в Москва. С право го наричат Меката на киното! Там няма лабаво, както обичаше да се шегува навремето другарят Годор Живков! Там или можеш, или не! Среден път няма!

Та, за да завърша института, трябваше да напиша сценарий за пълнометражен игрален филм. Бая трудна работа... Професор Николай Фигуровски одобри моята заявка и аз бях окрилен, че ми предстои да покажа всичко, на което са ме учили толкова години в стените на този исторически за световното кино институт. Сега аз с особена любов разказвам за моя дом, за хората, идвали в него. Но представяте ли си как съм се чувствал в стените на този истински храм на киното? Вървиш по коридорите и те гледат портретите на хора, които светът ги познава. Други пък идват насреща ти, живи класици! Аз съм щастлив човек, защото съдбата ми отреди да бъда там, сред тези хора, да се уча от тях, да кажа един ден, че се гордея, че те са били мои учители! Поклон към всички Вас, учители мои!

Аз вече знаех какво е да тръгнеш по сложния път на драматургичното творчество и да създадеш едно силно произведение. В началото е заявката! Професор Фигуровски ни учеше, че тя е като една здрава стена, която авторът е построил. Нея не би могъл да разруши нито пистолетен изстрел, нито снаряждът на бронебойното оръдие! Щом имаш тази стена, то вече можеш да продължиш нататък. Тук не му е мястото да разказвам как се пише сценарий. Имах един много мъдър приятел - Славчо Дудов. За него братът на Вълко Червенков, Борето, казваше, че той е най-малкият брат на световноизвестния кинорежисьор Златан Дудов! Той беше и сценарист. От него съм запомнил, че трябва да пишеш само за това, което е минало през сърцето ти. Всичко останало

в един момент ще ти обърка работата. Та и аз реших да потърся героите сред хората, които добре познавах, да разиграя цялата история сред моя град и неговите скали. Когато вече бях написал сценария, го бях дал да го прочете една жена, която дълги години е била отделена от родния си град. Тя ми каза, че все едно вижда в героите много от познатите черти на хората, които някога е познавала.

Мисълта ми е за това, колко силно е вградена в мен родовата памет и какви следи са оставили в детското ми съзнание хора, които станаха прототипи на героите в моя сценарий „А розите цъфтят при всички режими.“

Михаил Улянов и Валентин Качев (2002 г.)

Вече разказах за това, че самият Михаил Улянов дойде за снимки в Белоградчик (Качев, 2007). Важното е, че когато пазиш паметта на времето, то тя винаги ще ти отвърне с благодарност.

Аз израснах в моя град, в моята стара къща сред обикновени хора, които бяха мъдри и добри. След това в живота си съм се срещал, особено в чужбина, смея да кажа, с велики личности. Общувал съм с тях така, както ме бяха научили обикновените мои градски - да бъда откровен и искрен. Това ми помагаше да стопя бариерата и да получа доверието на тези необикновени хора. Смея да твърдя, че за това се изисква немалко вродено чувство за такт и умение, което бях получил в моя роден град и някои от неговите хора.

Благодарен съм на съдбата, че ме опази през годините на изпитания в борбата да постигна това, към което ме водеше моята звезда.

Само като си помисля в каква среда съм имал честта да живея и да общувам с изключително умни и благородни хора, се питам бях ли щастлив с тях? Разбира се, това за мен бе чест! Не зная дали детското у мен някога ще ме напусне или ще си остана завинаги онзи романтик, който благоговее пред най-нежните спомени, дарило му детството в този прекрасен Белоградчик? Та аз съм бил по местата, за които съжаляваше чародеецът на словото Радичков, че не е и могъл да помисли за тях. Видял съм толкова много, но има една родна стряха, която ми заменя света, по който съм се скитал, и ме дарява с много радост и топлина. Може би един ден ще отида в творчеството си там, сред богатството суетата и фините обноски, ще разказвам и за тези големи неща, с които съм се сблъсквал в живота си? Но за мен няма по-голямо щастие от това да разровя въглените в старото огнище и да потърся там памет, мъдрост и топлота.

ВГИК в Москва

Ето какви мисли са ме вълнували в моето любимо общежитие на ВГИК в Москва:

Отново пролетта покри оголените клони и под мен разцъфна зелената морава на размисъла. Дълго протягах ръце да отворя пишещата си машинка, но те някак си не достигаха до там и мястото и на бюрото оставаше пусто. Толкова пусто, колкото ме боли сърцето ми, когато не зная какво да правя. Да преплитам нишките на съдбата и да ги свия като момински сплит и да хвърля ли тази омая, за да стане мир и порядък в живота ми, или все така да тегля бремето на самотата?!

Може би от тази странна меланхолия ще се роди някой нов сценарий или ще блесне мълнията на някой стих? И едното, и другото са добре дошли, защото съдбата в изкуството това са онези приказни

мигове, когато дохожда музата и вдъхновението обгаря в радост душата на твореца. Аз добре зная, че мисълта изисква почивка, но все пак тя не трябва да е безкрайна. Творецът не може да проспива таланта си, защото това е дар, който принадлежи на света, и той трябва да получи радостта от общението с човешкия гений!

Както отвън са покълнали белите цветове по гората, сред птичите трели и омайния аромат на първите цветчета, нека към първом данната природа ме върне и музата, която трябва да ми открие щастливия миг на среща с изкуството. Аз мечтая да прегърна утрото и след всеки огрял ме лъч на слънцето да отговарям с прилива на чувствата си, родени в огъня на моето творческо вдъхновение. Дайте сила, искрица божия и вдъхновение, за да заработи сърцето, да запее душата ми и аз да се почувствам като капитан на кораб на своя мостик - на бюрото зад пишешката машинка, защото там е моята сила и радост!

Ако наистина съществуваш ти, Велики магьоснико на словото, открий пред мен мига, в който да дойде озарението и да запечат струните на моята душевна китара, да сгреят сърцето и душата ми!

Идва в главата ми някаква идея! По нея идваш ти, мое човешко щастие и вдъхновение!

Днес питам боговете в небето, в душата ми, покажете огъня на изкуството и дайте ми искрата, която ще разгори пламъка на моя талант! Дайте това, което отдавна съм заслужил, да тръгна веднъж от старта, на който все още стоя. Изстреляйте сигналната ракета и понесете мен в митичния полет в изкуството, което трябва накрая да стигне там, при хората, за които творя!

ЛИТЕРАТУРА

Качев, В. (2007). *Незабравимият Михаил Улянов*. София: Български писател.

✉ Mr. Valentin Kachev,
Union of the Bulgarian Writers,
10, Kosta Lulchev Str., ent. B, apt. 32
1113 Sofia, BULGARIA
E-Mail: vkachev@abv.bg

ПЪТЕВОДИТЕЛ НА ГР. БЕЛОГРАДЧИК¹⁾

Никола САВЧЕВ²⁾

Abstract. Here is the first guide-book of the town of Belogradchik (1928). Its author is Nikola Savchev, a respected public figure in Belogradchik in the first half of twentieth century – bookseller, community activist, school trustee, MP from the Radical Party. The book contains actual for that time information about the town and its vicinity. This slim book is richly illustrated. Most of the pictures were produced as postcards and sold in Savchev’s bookstore. The book also presents panoramas which are expectedly to be among the first panoramas printed in Bulgaria.

Keywords: Belogradchik, guide-book, Savchev, Belogradchik rocks

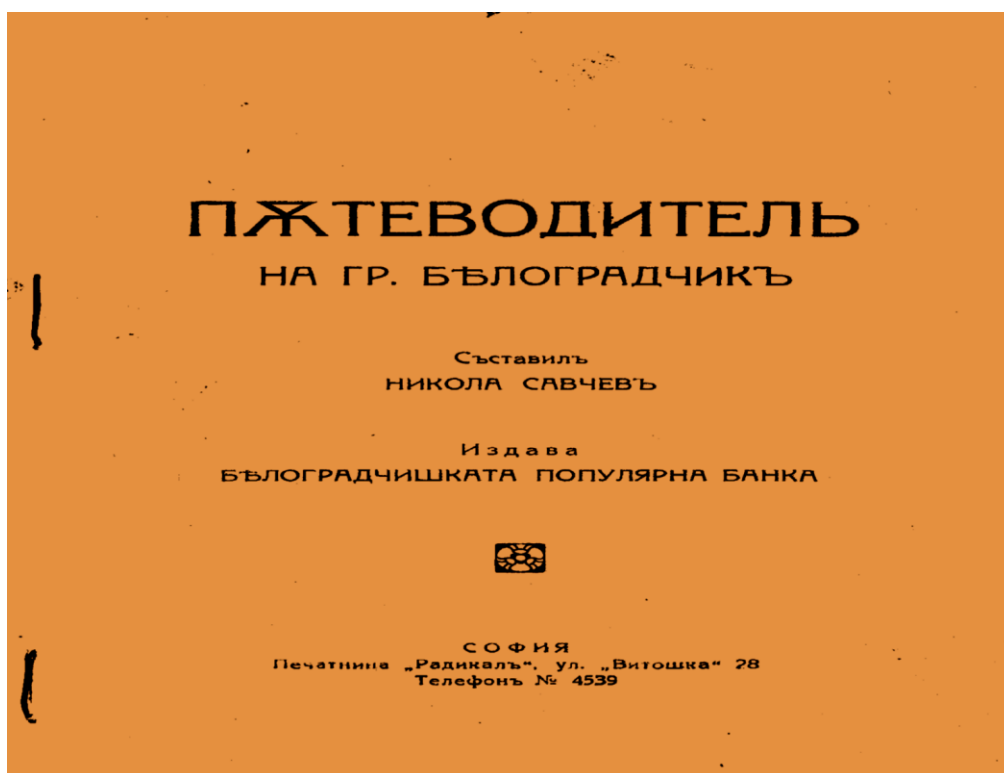

Предговор

Натоварен от Културно-стопанския комитет в града, образуван тази година, погрижих се да събера сведения и да напиша нещо за пътеводител на гр. Белоградчик, целта на който е да запознае не само местното гражданство, но и всички посетители, интересуващи се както за миналото и настоящето, така и за красотите на този много прочут и все пак малко познат наш крайпланински градец.

Исторически данни и факти за далечното минало съм черпил от следните автори: д-р Иречек – „История на българите“, Вл. Тодоров-Хиндалов – „Видинското въстание през 1850 год.“ (Из Годишника на Софийската народна библиотека, 1924-1925 г.) и Киро Панов – „Материали по белоградчишкото въстание.“³⁾ Описанията пък на Каниц и Бланки съм предал по превода, като по-чист, на Люба Ковачева – „България и нейните съседи – географска христоматия.“

г. Белоградчик, юли 1928 г.

БЪЛОГРАДЧИШКА ПОПУЛЯРНА БАНКА
КРЕДИТНО КООПЕРАТИВНО СДРУЖЕНИЕ

Основана 1919 год.
ДНЕСЪ БАНКАТА ИМА:

Членове кооператори	370
Капиталъ и фондове	1,100,000 лв.
Спестяване и влогове	2,700,000 "
Други сръдства	1,200,000 "
Всичко кооперативни капитали	5,000,000 лв.

ПЕТЪ МИЛИОНА ЛЕВА.

Банката плаща лихва :

1. На срочни влогове, за една година по	8%
За три години по	9%
За петъ години по	10%
2. На безсрочни влогове по	8%
3. На детски влогове по	9%
За по-големи суми по споразумение.	

Внесенитъ спестени пари въ Популярната Банка сж най-сигурни и най-добре олихвявани, затова всъки добъръ и предвидливъ стопанинъ трѣбва да се снабди съ спестовна вложовна книжка отъ **Бѣлоградчишката Популярна Банка**, по която могатъ да се теглятъ и внасятъ суми въ всѣка Популярна Банка въ страната.

Януарий 1929 год., гр. Бѣлоградчикъ.

Отъ Упр. Съветъ.

Белоградчик – местоположение и околност

Разположен е на една скалиста височина от 500 и 550 метра над морското равнище, северно от Стара планина и южно от „Венеца“ (Столова планина – 900 м.). Отстои от гара Орешец 11.5 км, от притока на р. Лом – 4, от гр. Кула – 32, от гр. Видин – 52.600, от гр. Лом – 64, от сръбската граница при с. Салаш (проходът Кадъ-боаз) – 21.760 и от прохода „Св. Никола“ при с. Чупрене – 29.840 км.

Свързва го с най-близката гара – Орешец – първостепенно държавно шосе, което от там до „Столове“ се извира като змия и напомня на тревненската железопътна осморка.

Кацнал на хълмистия рид, градът разполага с простори, каквито откриват само планински върхове. На юг и югоизток – на повече от 50 км е дивен планински лабиринт, достигащ величествено-отсечената стена на „Ком“. На запад и северозапад, погледът надхвърля, както „Връшка чука“ (цяла сръбска от 1920 год.) и далечните в Сърбия

планински вериги с величествения зъбер „Рътън“, така и Карпатите при „Железни врата“, засяга и почти цялата низина към Видин. В това отношение Белоградчик, според географите, е почти несравним.

На юг от града се разтила бялото теме на стария „Хемус“. На север кичестият масив „Венеца“ спира погледът към Задгорието и Дунава, но пази града от свирепия северен вятър. На югозапад пък е вирнал глава във висинето масивът „Ведерник“ (1125 м.), „барометър“ за този край. Гледан от четвъртия километър по течението на р. Лом, „Ведерник“ наподобява повдигнал се на предните крака гигантски лъв с разрошена грива и с наострен поглед към север.

До самия град, при „Мислен камък“ е 25-годишната борова гора, която – вечно зелен венец – допълва омайната природна картина. От тук една пътека води за ловджийския парк и юнашкото игрище, където се строи гиздава хижа от местното ловджийско дружество. Това усамотено място, цяло потънало в естествени гори, и при вълшебните изгледи на околността, напомня по-скоро за някое баснословно самодивско игрище.

Над самия град са кацнали, като щъркелови гнезда, две турски крепости – голямата и малката. Последната е на отделна канара, до която се изкачва по стотина стъпала. Съединени с най-високите скали, върху които е лежала латинската крепост, картината е поразителна: красиво съчетание на това, що времето е създало, и това, що архитектурата е могла да даде някога. Същевременно и тъга загризва сърцето: ей я вековечната – дори и в наши дни – човешка трагедия...

И в миналото, поради своята приказна околност, Белоградчик е спирал вниманието на много учени – чужденци. Д-р Константин Иречек,⁴⁾ професор и бивш български министър, в своата книга „История на българите“, не е отминал леко градеца, като е отбелязал и част от това, що са писали: М. Бланки,⁵⁾ академик и френски пратеник след българските бунтове в Нишко и Пиротско (1841 год.) и Ф. Каниц,⁶⁾

немски инженер. Сам Иречек пише за белоградчишката околност: "Този чуден свят е бил открит от Каниц. Преди него това място е видял само Бланки, който го е описвал с възхищение."

Каниц, ако и инженер, като вдъхновен поет започва описанието си така: „... Месечината току що беше изгряла. За нас тя осветяваше едно от най-фантастичните творения на Всевишния... Общият вид и групировката на скалите, шарката и окисляването на камъка, от който природата е съставила така хармонично тая страна, въпреки всички странни и фантастични подробности, под блестящата променлива светлина, произвеждат тук чудно впечатление. Когато при лунно осветление видите тия колони от червен пясъчник, които се редят като дърветата на гигантска алея и горните части на които често представляват живописни групи от къщи, обелиски, параходи, хора и животни, тогава чак ще разберете произхода на окаменелия град в Триполитанска Киренайка, за който се говори в една арабска приказка."

Бланки пък, действително с възторг, допълня: „Нито теснините на Ollioules в Прованс, нито дефилето на Pancarbo в Испания, нито Алпите, нито Пиринеите, нито най-дивните планини на Тирол и Швейцария, биха могли да се сравнят с това, което видях при Белоградчик."

Ридът, върху който е отседнал градът, е водораздел: на юг е коритото на р. Лом, на север – коритото на Арчарската река. И както е по всеки водораздел, тук и в най-горещите летни дни духа ветрец. Освен това, няма нито прах, нито комари. Пък и животът е сравнително евтин. Полагат се грижи за повече удобства и за по-приятно летуване.

На 3, 5, 8 и 10 км от града са красивите лозови бърда: Маркашница, Горни и Долни Крупец, Башовица, Нарътинье и Орля. Близките до града бърда са осеяни с хубави къщички.

Поради това Белоградчик започна да привлича много посетители. Ученици от всички краища на страната пъплят насам и като козлета се

катерят по високите скали. Идват за летуване и цели семейства от Видин, Лом и София, както и ученически колонии.⁷⁾

Будят голям интерес и някои места от околността: едни, поради своята самостоятелност и живописност, други – поради научното значение, което имат за специалиста.

Девет километра по дефилето за Лом, пътникът изведнъж се натъква на друга пленителна гледка: при с. Боровица, между разнообразните групи скали, стърчи в небесата исполинският Боров камък, осеян със столетни борове. От там е и названието на самото село. А три километра по-надолу е живописната местност „Фалковец“ (от латинското falco – сокол, ястреб), гдето се събират трите притока на р. Лом. Това е ключ и на шест пътища: за Белоградчик, за Лом, за Фердинанд⁸⁾ – Берковица – Петрохан – София, за гара Орешец, за Стакевци и за Чупрене – проход „Св. Никола“ – Сърбия. Фалковец някога е бил голямо римско заселище, унищожено от хунското нашествие през 441 – 447 год. Близо до Фалковец, сега с няколко хубави постройки (кръчми, търговски магазини, работилници, содолимонадена фабрика и др.), един от притоците на р. Лом пада с голяма сила от високо каменно корито. Това е още неизползвана водна енергия за индустриални цели и за електрификация. Друг водопад, пак там, върти сега една обикновена мелница.

Северозападно от града, 16 км, е известната и на учения свят „Рабишка Магура“ с няколко пещерни ръкави и със сталактити и сталагмити. Пещерата е една рядкост на българската земя. Колкото опити и да са правени, досега нито един от ръкавите не е достигван до край. От подземната река на този масив извира студен извор – „врело“ – към южната страна, който пои селото Рабиша. На север пък, към с. Толовица, от същата река се пълни голямото езеро в равнината (заемащо 1400 дка и при дълбочина 5 м) – единственото планинско езеро в

Северна България, годно за плуване с лодки. Както Магурата, така и езерото, ежегодно се посещават от учители, ученици и туристи от цялата страна.⁸⁾

Хубави държавни пътища – за селата Стакевци, Чупрене и Горни Лом – водят към дълбоките и хладни извори на Стара планина. Над последното село е най-високият по този край връх „Миджур“ (2165 м).

Интерес представляват още: (1) „Кокошевец“, гориста височина, 7 км западно от града, където са открити основите на един манастир и на старинна крепост – там някога в девствените лесовете са обитавали диви кокошки, от където идва названието на местността; (2) По-долу от същото манастирище друга местност се назовава „Царицин гроб“. „Царицин“ ?, чия царица?... или някоя легенда е ударила тук своя печат; (3) Четири километра западно от града, при ущелието „Магаза“, заградено с разхвърляни групи скали, придаващи му религиозна тайнственост, в подножието на високата канара „Сбег“ (от „избег“), са развалините на друг манастир; (4) Пространната гориста местност, западно от града, носи странното име „Карловица“; (5) Източно от града, един горист хълм се назовава „Балова глама“.

Минало

Почти нищо не се знае за далечното минало на града. Знае се само, че пътят от първостепенното укрепено заселище *Ratiaria* (сегашното село Арчар) за *Naissus* (Ниш), открит и от Каниц, е минавал през Белоградчик. Вероятно, и белоградчишката крепост, както и арчарската, ще да са били разрушени от хунското нашествие през 441 – 447 години. А че по това време и Белоградчик (не е известно под какво име) е бил укрепено място, свидетелстват остатъците от разрушени римски крепости. И сега се назовава „Латинско кале“ мястото, което заемат най-високите скали над града, свързани отпосле с построената в

турско време крепост. „Латинско кале“ имаме и в местността „Долни Крупец“. Съдбата на града, и в далечното минало, както и от Освобождението насам, е била тясно свързана с тази на Видин. За настъплението към Видин, както и за осем месечната му обсада през 1002 г. от Василий II Българоубиец, пътят е бил и през Белоградчик. Колко пъти, обаче, градът е бил опустошаван от разни нашествия, не се знае. Но че той е съществувал и при падането на Видинското царство (1396 г.), за това ни напомнят: (а) разширението към югоизток и юг на римската крепост, отличаващо се по архитектура и с характерните български белези и издълбани кръстове; (б) на стария път за Видин, над сегашните башовишки лозя, и досега една приветлива местност, в която са открити стари водопроводи, се нарича „Страшимирица“; (в) южно от крепостта, местността и сега потънала в зеленина, носи българското название „Зелени град“. За вярване е, че там е бил първоначалния български град, под същото име, разрушен впоследствие от турците. Тогава ще да е сринато до основи и българското заселище „Брестово“ на 8 км западно от града. И сега рекичката носи неговото име – „Брестовска река“. Отпосле на това място, като преход за Ниш и Македония, изникнали ханове – оттам идва днешното название „Анище“.

Кога, обаче, градът е подновен на сегашното си място (северно от крепостта), не се знае. Но това не ще да е било много късно, защото и турците, като войнствен народ, не са могли да изоставят тази естествена крепост, оценена така добре в древността. Не току-тъй са изникнали отпосле две джамии и едно теке (с викало). Двете джамии били построени от двама братя – хаджи Хюсеин и хаджи Мехмед – през 1751 год. (или 1170 г. по арабско леточисление). При настъпилото впоследствие умиротворение започнало заселване на българи от околността – от Пиротско, та дори и от Македония. Някога е имало църква в средата на града, гдето сега е къщата на покойния Стефан

Андреев. Той, при копаенето на основи (след Освобождението), е намерил в стари основи сир восък и други белези – стар български християнски обичай при строеж на църкви. Отпосле в 1868 г. сегашната българска църква била построена на мястото на срутената стара църква, внн от града, на „Виноградище“ (от славянското „виноград“ – лозе).

Градът като крепост е бил опорна точка и на султанските нападения срещу провъзгласилия се за независим владетел на Видинско – кърджалийският главатар Осман Пазвант-Оглу (1795 г.). Какво е било положението на населението от този край при премимаването на част от 200 – хилядната войска на Хюсеин паша, всеки може да си представи. Особено пък след разбиването ѝ – на връщане! За това време още се приказва, че десетки години после „петел не е пропял“. Едно предание гласи, че Пазвант-Оглу, за да се осведоми за крайното оттегляне на разбитите Хюсеиново орди, проводил сама една хубава българка да тръгне за Белоградчик. И когато тя се върнала във Видин, незасегната от никой турчин, той обявил, че Видинско е вече спокойно.

Незаличим спомен е оставил и походът срещу Сърбия (1876 г.). През града се е точила десетки хилядна анадолска армия към прохода „Кадъ-боаз“. Начело на войските вървели зебеци, таламбасчии и арапи - последните с вирнати пред себе си секири. Тогава градът Гургусовец (сега Княжевац, Сърбия) бил запален и разрушен.

Име

След опустошаването на Зелени град, името си сегашният град при подновяването си е добил от съединение на прилагателното „бели“ с умалителното съществително „градчик“ – Белиградчик – Белоградчик. Град – от заградено, градище, крепост. Почти всички градове и досега носят белези на едновременни огради – каменни или дървени. И

Белоградчик е бил ограден („шарампол“) и с две врати („капии“) – източна и западна, които вечер се затваряли, а сутрин – отваряли.

Крепостите

След придаване на Тимошкия край към Сърбия (Одринският мир от 1829 год.), Белоградчик станал гранично място на турската империя. Това е заставило Империята да се погрижи за укрепването на града. И започнало разширение на старинната крепост. Работата често спирала, поради върлуващата чумна епидемия, а българското население се криело в горите и пещерите. Двете крепости били завършени след 7 години. В по-голямата крепост били построени скривалища („хумби“, някои от които имали тайни изходи) и казарми („къшли“). Турското мъжко население, освободено от задължителна военна повинност, било задължено само да пази крепостите. Всеки мъж – турчин бил „топчия“ от рождение.

Въстанието от 1850 год.

Това въстание, слабо отбелязано в новата българска история, има за главни предводители тукашни предни граждани, начело с баш - кнеза Цоло Тодоров. То е било уговорено в Раковишкия манастир, Кулско, между сподвижниците от Белоградчишко, Кулско, Видинско и Ломско. Въстанието е трябвало да избухне на Спасов ден (1 юни 1850 год.). Обаче, поради преждевременни убийства на турци, то било обявено един ден по-рано. И градът осъмнал опасан от цяла веига въстаници. Обсадата траяла 8 дни. Дълги сопи с топки накрая, брадви, коси – това е било оръжието. При около 3000 въстаници имало е само 50 – 60 кремъклии и кабзалии пушки. Турците разполагали в крепостта с топове, които бълвали валчести снаряди.

Въстанието било потушено от башибозушки орди, организирани във Видин. Същата участ постигнала и въстаниците при с. Гърци, Видинско и Хасанова махала, Ломско. След разпръскване на въстаниците в града настъпила страшна сеч, спряна после чрез глашатай. На следния ден, при зурли и тъпани, били обезглавени, при една задна врата на крепостта, затворените преди въстанието 8 души първенци, между които, както се спомена, бил и баш – кнезът Цоло Тодоров. В тяхна памет е издигната възпоменателна плоча зад крепостта. В проект е и издигането на особен паметник и в самия град.⁹⁾

Освободителната война 1877 год.

Първоначално, през януари 1878 г., градът е бил обсаден от сръбски войски. Отпосле, по нареждане на Руското главно командване, обсадата била заменена с румънски войски. Бомбардировката траяла цял месец. За да се спре обстрелването на крепостта, турските власти принудително закарали българското население в нея. И чак на 12/25 февруари 1878 г., след падането на Плевен, тукашният турски гарнизон се предал, но при условие да му се позволи да се оттегли с оръжието си през планинския проход „Св. Никола“ за Македония. После това в града заседнал руски гарнизон и останал до окончателното учредяване на българската държава.

Сръбско-българската война – 1885 год.

На 4 ноември 1885 год., след оттеглянето на нашето опълчение от границата, градът бил нападен и обсаден от сръбски войски.

Отбранители били – без каквато и да е артилерия – само 400 опълченци и доброволци, командвани от поручиците Чолаков и Дворянов. След тридневни сражения около крепостта и до самия град, на 6/19 ноември сръбското нападение било отблъснато и неприятелят прогонен зад границата. Затова свидетелства възпоменателната плоча, вдълбана в една канара, под града.

След тези драматични събития били направени 5-тых редута, заемащи всички по-важни височини над града, както и барутните погребни въвн от него.

Балканската и Междусъюзническата войни – 5/18 октомври 1912 г. и 16/29 юни 1913 год.

След мобилизиране (17/30 септември 1912 год.) на квартируващите в града военни части (15-и пехотен Ломски полк и едно отделение на Видинския крепостен батальон), градът бил почти изпразнен. И гражданите се утешавали с едно: че поне сега театърът на военните действия щял да бъде по-далеч, но, в края на краищата, в града била съсредоточена цялата I-ва армия, която, след кобната постъпка на 16/23 юни 1913 год., минала в настъпление като стигнала до Княжевац. Отпосле, по нареждане на Главното командване, тази армия била върната назад и, поради румънското нашествие в България, била оттеглена за София. Съвсем малка военна част останала да отбранява града, обсаден от сръбските войски на 7/20 юли с.г. Ако и с разхлабена дисциплина и понижен дух от започнатото отстъпление, тази войска част отбила три сръбски нападения при редутите. Особено ожесточен бой се водил при редут № 3.¹⁰⁾ Разбити, сръбските войски започнали да се оттеглят към границата още същата вечер. Обаче, без да знае това и при особеното състояние на страх от румънско настъпление, българското командване решило да изпразни града през нощта на 8 юли и да засили с

наличните войскове части отбраната на Видин; пътят за там още не бил прекъснат от сръбските патрули. Като се научили през нощта, че българската войска напуска града, почти всички по-млади люде – мъже, жени и деца – хукнали да бягат през „Столове“ за Лом, който град още бил чист от румънска окупация. Рев, писъци! Малки деца на гръб се носели. Всеки бърза да спаси само едно – живота си. В града останали стари мъже и жени. На следния ден, 9 юли, узнали за изпразването на града, сръбските войски влезли. Ограбени били почти всички къщи, в които не е имало стопани. След седмица, поради една „обява“ на сръбския гарнизонен началник, се върнали всички забегнали семейства. Окупацията траяла цял месец. После, след сключване на Букурещкия мир, сръбските войски се оттеглили като изнесли покъщнината на всички държавни учреждения, училищните пособия и библиотеките на читалището и офицерското събрание.

Участие на България голямата световна война – 1/13 октомври 1915 – 1918 год.

След обявяване на общата мобилизация (10/23 септември 1915 год.) и след така нареченият „въоръжен неутралитет“, в града и околността била съсредоточена цяла армия. Част от тези войски били пратени да пазят границата откъм Сърбия. В последните дни, преди и след започването на военните действия, в града бил престонаследникът, сега Цар Борис III. В манифеста на Цар Фердинанд (1/13 октомври 1915 год.) като повод за война срещу Сърбия се сочило „нападението на сърбите при Белоградчик.“

Население

Според последното преброяване (31 декември 1926 год.) Белоградчик брой 2402 души, от които българи 2188, турци 130 и цигани

184. В това число влиза и малкият гарнизон. Домакинствата са 633, а сградите са 699.

Поминък

Поминъкът на населението е твърде слаб. Дребна търговия, занаятчийство, лозарство, малко скотовъдство – това е всичкото. Градът се крепи главно на съществуващите в него държавни учреждения, училища и войскове части.

Бъдещето на града се очертава така: издигането му като летовище, разработването на каменновъглените и медните рудници около града и в планинско земеделие и скотовъдство след добре застъпеното лозарство и овощарство, бубарство, краварство и птицевъдство.

Общински стопанства

Градът е опасан с повече от 30 хиляди декара общинска дъбова гора.

Почти до града е общинският овощен разсадник, който обслужва не само града и околията, но и други околии от окръга. Той е основата на бъдещото овощарство в този край. Ето защо е нужна по-силна материална подкрепа от окръжния съвет, ако този съвет наистина държи за повдигане поминъка на голяма част от населението на окръга. Нещо повече – сегашният малък кокошарник при разсадника би трябвало – пак с подкрепата на окръга – да се развие до птицевъдна станция.

През 1927 год. Общината направи ябълково насаждение от 110 дка. Това е друго голямо културно дело – налага се по-нататък едно разумно отглеждане и стопанисване.

Подземни богатства

Само на 2 км северозападно от града е изоставената, поради войните, медна рудница „Щастие“, притежание на едно английско дружество, което бе направило много за проучването ѝ. По състав, по мнението на специалисти, рудата не отстъпва на тази, която се добива в рудницата „Бор“ в Сърбия.¹¹⁾

На 1 км пък отстои каменновъглената рудница „Зелени град“, частно притежание. Хубави въглища, годни не само за индустриални цели, но и за домашно гориво. Обаче и тя е спряла работа, поради липса на капитали и добри железопътни съобщения.

Като тази рудница, така и една друга – „Св. Елена“ при с. Стакевци (с чист антрацит) ще бъдат засегнати един ден от проектираното отклонение от Видинската железопътна линия. Тогава ще могат да се използват богатите кариери по пътя на железницата и ще се съживи целия Балкан, гледащ сега отдалеч пушека на влаковете.

Църкви и джамии

Имаме само една църква – „Св. Великомъченик Георги“, построена през 1868 год. върху съборена тогава стара църква.

От двете джамии и едно теке днес е останала само джамията „Хаджи Хюсеин“, построена през 1751 год.

Обществени и държавни сгради

Училищна сграда, построена през 1874 год., където сега се помещава общинското управление.¹²⁾

Училище „Христо Ботев“, построена през 1901 г. Сега там се помещава прогимназията и общинската непълна смесена гимназия.

Първоначално училище „Св. Кирил и Методий“, бивша казарма, отстъпена от Народното събрание през 1926 год.¹²⁾

Държавно практическо столарско училище, бивша казарма.¹²⁾

Театър „Пчела“, построен от бившето театрално дружество, под същото име, през 1893 год., сега даден за използване на читалище „Развитие.“¹²⁾

Държавна III-то класна болница, построена през 1911 год.

Офицерско събрание, построено през 1895 год.

Щаб на 8-и пограничен сектор, бивш щаб на 15-и пехотен Ломски полк.¹²⁾

Гарнизонен лазарет, две пехотински и една артилерийска казарми, като и хлебарница, кухня и баня.¹³⁾

Ловен дом, започната постройка през 1927 год.¹⁴⁾

Технически участък, започната постройка през 1927 год.¹⁵⁾

Училища

Първоначално училище „Св. Кирил и Методий“.

Прогимназия „Христо Ботев“.

Общинска непълна смесена гимназия.

Държавно практическо столарско училище.

Държавни и кредитни учреждения

Околийско управление; Мирово съдилище; Съдия изпълнител; Агрономство; Лесничейство; Ветеринарен лекар; Данъчно управление; Телеграфо-пощенска и телефонна станция; Участъков инженер; Държавна болница; Клон на Б.З. Банка; Агентура на Б.Н. Банка; Популярна банка; Белоградчишка банка, А. Д-во.

Военни части

8-и пограничен участък; 6-а допълваща част.

Културно-просветни, стопански и спортни организации

Читалище „Развитие“, основано през 1893 год.; Кино (читалищно); Комитет „1850 лето“, образуван 1907 год.; Потребителна кооперация „Успех“, основана 1915 год.; Кооперация „Овошка“; Културно-стопански комитет; Търговско и еснафско сдружение; Запасни офицерско и подофицерско дружества; Дружество на инвалидите; Ловно дружество „Сокол“; Лозарско дружество; Пчеларско дружество; Туристически дружества: „Миджур“, Белоградчишко туристическо дружество, БТД и „Ведерник“ – Юнашки туристически съюз; Любителски оркестър и хор; Спортен клуб Б. Ш. 0.25; Колоездачно дружество; Скаутска организация.

Лекари и зъболекари

Хуманни лекари – 2; Ветеринарен лекар – 1; Зъболекар – 1.

Адвокатски кантори, турговски, занаятчийски и други

Адвокатски кантори – 7; Аптеки – 1; Книжарници (с 1 печатница) – 3; Търговски дюкяни – 22; Обущарски работилници – 11; Шивашки работилници – 9; Дърводелски работилници – 7; Железарски работилници – 4; Налбантски работилници – 2; Бъчварски работилници – 2; Коларски работилници – 1; Бръснарски салони – 4; Кожухарски работилници – 1; Черварски работилници – 1; Табашки работилници – 1; Склад на шевни машини – 1; Фотографско ателие – 1; Касапски дюкяни – 4; Хлебарници – 4; Хотели – 2; Кръчми – 11; Гостилници – 2; Бозаджийници, млекарници и кебапчийници – 6; Кафенета – 7; Файтонджии – 9.

Ученици

В първоначалното училище – 106; В прогимназията – 120; В Непълната гимназия – 102; В Столарското училище – 60.

Сведения за околията

Население (по преброяването от 1926 год.) – 43318; Избиратели – 12147; Села (с 2 махали) – 55; Общини – 29; Първоначални училища – 55; Прогимназии – 9; Непълни смесени гимназии – 1 (Белоградчик); Медицински лекарски участъци – 9; Медицински фелдшерски участъци – 5; Ветеринарни лекарски участъци – 1 (Белоградчик); Ветеринарни фелдшерски участъци – 5.

Към входа за главната улица

Театър „Пчела“

Часть отъ голъмата крепость

Дефилето — надоле

Дефилето — при „Дервиша“

Друга група скали при „Субашинь“

Друга група скали по дефилето

Изгледъ отъ къмъ „Мисленъ камъкъ“

И писателъ Антоъ Страшировъ, семейно, е всрѣдъ група скали.

Дефилето — подъ „Субашинъ“

Дефилето — нагоре

Задъ крепостта

Въ „Долня“

Въ „Доля“

Свинкъ

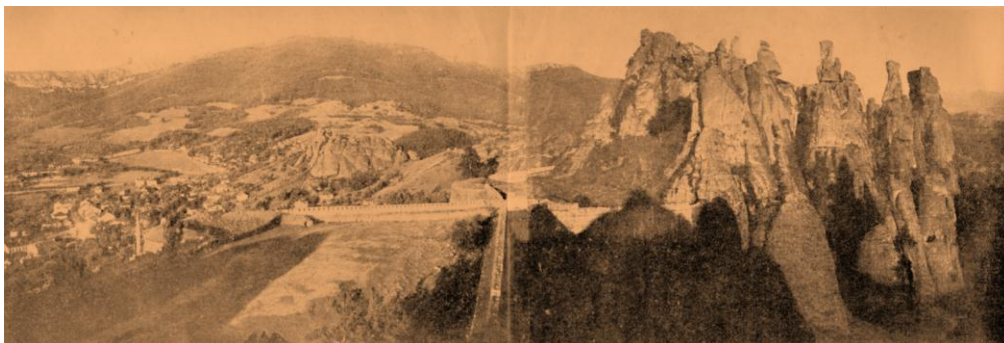

При „Магаза“

При „Магаза“

БЕЛЕЖКИ

1. Савчев, Н. (1928). *Пътеводител на гр. Белоградчик*. София: Радикал.
2. Никола Савчев е изтъкнат белградчишки гражданин, книжар, читалищен и училищен деец, народен представител в XIX-то обикновено народно събрание (1920-1923 гг.) (б.р.).
3. Панов, К. (2010). Материали за белградчишкото въстание. *Венец, 1*, 13-41.
4. Konstantin Josef Jireček (1858-1918).
5. А.-J. Blanqui (1798-1854).
6. Felix Kanitz (1829-1904).
7. За групово посещение желателно е да бъде предупредено местното туристическо дружество „Миджур,“ което всякога ще в в услуга. То разполага и с легла (б.а.).
8. Виж „В недрата на могоурата“ от д-р Б. Бончев, Видин, 1927 г. (б.а.).
9. Тази идея е останала неосъществена (б.р.).
10. По това време 15-и пехотен Ломски полк е водил боеве с турците далеч на турска територия, а отбраната на Белоградчик е била поета от други войскове части. Полкът, признателен, че други са отбранявали с доблест града, по-късно е издигнал паметник в прослава на загиналите за Белоградчик. Този паметник е на редута при с. Дъбравка в местността „Рудинье“, полуразрушен и забравен

от всички, но върху него още се чете: „На падналите при защитата на Белоградчик от 17-ти пехотен Доростолски на Негово Императорско Владичество великия кн. Вл. Александрович полк 1913, 2-и юлий.“ (б.р.).

11. Местността около рудницата се назовава от старо време „Рудинье“. Дали е правен опит в древността за преработка на същата руда остава неясно в момента. В с. Горни Лом, в самия Балкан, стоят камари разхвърлена преработена руда и личат първобитни пещи. Местността се нарича „Рудата.“ (б.а.)
12. Тази сграда вече не съществува. (б.р.)
13. Някои от тези сгради днес не съществуват. (б.р.)
14. Днес - Природонаучен музей. (б.р.)
15. Недовършен и изоставен строеж в центъра на града. (б.р.)

© B.V. Toshev (Editor)
Warrington (UK), November 2011

Research

SALIENT THEMES AS VOICES IN AFRICAN POETRY

Christopher Babatunde OGUNYEMI

Joseph Ayo Babalola University, NIGERIA

Abstract. The paper examines the various voices in African poetry. African poets use their themes as echoes to salvage various inferences found in the decaying political, economic and social landscape. The paper argues textually the cultural ethos and the contemporary post-independence disillusionment on the African psyche as a result of colonilization. Using the meta-critical approach combined with realism, within sociological approach, the research calls for a concerted effort to stimulate originality and harness the benefits of globalization for the development of humanity in Africa.

Keywords: salient themes, African poetry, literary consciousness

---

Introduction

Poetry uses powerful words to x-ray deep thoughts about man and society. It is pertinent to state that this genre of literature is so important because it explores the use of imagery to delineate important perceptions about people

living in a continuum. Poets have explored these phenomena in their poetry. Accordingly, Maduka and Eyoh (2000) did the following names dropping when they mentioned “Tennyson, Blake, Wordsworth, Elliot, Pound, Okigbo, Soyinka, Clark, Okara, Osundare, Ojaide, Brutus, Kunene, Mitshali, Peters, Awonoor, p Bitek, Hughes, Baraka, Senghor and Walcott.” The illustration here is to show that these poets though existed during different literary periods; were using poetry to celebrate one voice or the other in their canon.

Literary consciousness is the cardinal focus of poetry. Though poems usually employ word economy and distinct message, the dissemination of its subject matter which I called “salient voices” are anchored in the use of rich imagery which the poets either make “personal” or “conventional” in order to break the till. The various voices that emanate from the poems are sociological in nature; however, sociological approach to literary criticism would be more appropriate to the analysis of these voices as they move in time and space in the poems under review. Luke Eyoh¹⁾ did a cursory study of the application of sociological approach in the analysis of poetry. According to him “The sociological approach to literary criticism provides a framework for this study” he goes further to observe that “Irele’s explication of the sociological approach clearly illuminates the character of the framework and its relevance to work. “According to him, a fruitful kind of sociological approach attempts to correlate the work to the social background to see how the authors intention and attitude issue out of the wider social context... and to get to an understanding of each writer... captures a moment of the historical consciousness of the society” (Eyoh, as quoted by Irele (1981)). I quite agree with him that such work is deeply “rooted in the historical dynamics of society, the sociological theory adopted here underscores the social elements of politics, economy, ethics, religion, etc. The theory has copious aspects of applicability but two of them, marxist and realism, require ample elucidation in view of their centrality to the study.” Four generations of African poetry have emerged: the

first generation imagined themes such as the black aesthetics following the concretization of black aesthetics in America. Leopold Senghor belongs to this tradition of poets, the next generation of poets in Africa cry for independence from the grip of colonisers and racial prejudice. Wole Soyinka and Denis Brutus have some poems in this direction. The third generation of poets use poetry to establish the post independence disillusionment and the sudden break down of law and order in Africa. When the military becomes interested in taking over politics, many harrowing experiences were experienced by the people. The fourth generation of African poets usually consolidate on the current and contemporary problems militating against Africa. My intention in this work is to apply the sociological approach to the study of selected poems in *Poems of Black Africa*, which was edited by Wole Soyinka (1999). I would make attempt to follow the classification of themes as Soyinka rightly put them. Within this sociological praxis, I will limit myself to social realism because it is most applicable to the understanding of the various voices which African poetry attempts to visualize.

Voices in African poetry

African poetry has expressed many concerns which make them unique to the understanding of African ethos and traditions. Commenting on these various voices in African poetry, Soyinka (1999) asserts that these poems “embrace most of the experience of the African world- modern and historic- though naturally no claim is made here for an unattainable comprehensiveness of themes; or for their mutual exclusiveness. The overlapping is obvious and frequent. What gives, for instance, the love poems of Denis Brutus their raw, passionate desperation is the fact that they are just as much poems about love as they are poems of indictment -a word I prefer to protest-against the brutish environment from which such emotions are painfully wrenched, that they speak of integral refuge and outer defiance, hope and resolve, within one

breathe. Even when the poem emerges as essentially tender, its poignancy remains a yet more lacerating accusation.”

The voices in African poetry according to Soyinka (1999) encapsulate history and reality. While some poetry scrambles for self assertion, others struggle for identity. Some in the long run examines the powerlessness of man in the face of uncontrollable phenomenon. Leopold Senghor`s poems are typical examples of poems that strive for self assertion, identity, self consciousness, black aesthetics etc while J.P Clark`s poetry strive for the place of man in the face of natural and uncontrollable phenomenon. Some poems are psychological while some are grossly philosophical. Niyi Osunsare`s poems are mythical, cultural and philosophical. The same thing goes to Soyinka`s “idanre” personal feelings were also expressed in African poetry this makes the voices in African poetry very fundamental.

According to Christopher Drummond (2005) in his critical essay, published in African Postcolonial Literature in English series, Wole Soyinka in 1972's *A Shuttle in the Crypt* presents seven thematic groups of poems composed during Soyinka's imprisonment for political protests against the Nigerian government. One of these thematic groups, titled "Four archetypes," comprises four poems – "Joseph," "Hamlet," "Gulliver," and "Ulysses"--each of which draws an analogy between Soyinka and the corresponding character from literature. In particular, the poem "Ulysses" employs allusions to Homer's *Odyssey* and James Joyce's *Ulysses* (1922), referring to both works for the archetypal figure of a wandering man who has become separated from his home and his past. Thus, by forming parallels between his life and the stories of Odysseus and Leopold Bloom, Soyinka not only dramatizes his imprisonment by the Nigerian government, but also examines the isolation of all individuals. In "Ulysses," Soyinka employs a first-person monologue that serves as the personal voice of the poet. In this fashion, Soyinka steps away from the Modernist (and sometimes Victorian) use of dramatic monologue in

poetry, a technique which often produces a narrator who cannot be trusted to deliver the poet's meaning in his own words. Rather than using an intermediary such as Robert Browning's Duke of Ferrara or T.S. Eliot's J. Alfred Prufrock, Soyinka speaks for himself, and thus initially "Ulysses" appears to function much like the poetry of Romantic authors such as William Wordsworth and John Keats. However, whereas the Romantic poets tend to write in a relatively straightforward first-person style that extols the individuality of man, Soyinka uses a more convoluted first-person narrative that seems to emphasize the loneliness which stems from that individuality. Thus, Soyinka uses the first person in poetry much like Joyce uses it in prose, employing a stream-of-consciousness technique that emphasizes the necessarily unique and isolated nature of each individual.

In addition to the use of a first-person stream-of-consciousness monologue, Soyinka's "Ulysses" includes a profusion of impressions that flow together without any clear argumentative structure. By combining unorthodox syntax with images deeply rooted in personal experience, Soyinka presents the reader with a style of verse that is at once lyrical and ambiguous:

*It turns on quest cycles, to track a skein
Of self through eyeless veils, stumble on warps
Endure the blinds of spidery distortions, till
Swine-scented folds and caressing tunnels
Come to crossroads at the straits, between
Vaginal rocks.*

This use of jumbled imagery parallels other such poems as Dylan Thomas's "After the Funeral" and (to a much lesser degree) Samuel Taylor Coleridge's "Kubla Khan." Like Thomas and Coleridge, Soyinka juxtaposes images in such a manner that the reader cannot find immediate and rational

relationships between them. Thus, to a certain extent, the reader must derive his own meaning from the poem, allowing conscious thought to give way to the subconscious process of association. At the same time, however, Soyinka did not write "Ulysses" as an exercise in purely subjective interpretation. Rather, by referring to Homer's *Odyssey* and Joyce's *Ulysses*, Soyinka ensures that the reader (or at least the well-read reader) has a framework of symbolism in which to read. By means of these allusions to the archetype of Ulysses, Soyinka presents isolation as a major theme of the poem. This theme of isolation appears in two different ways, the first of which deals with the immediately obvious subject of Soyinka's imprisonment by the government of Nigeria. Like Odysseus, who became physically separated from his past life, wandering lost for ten years after the fall of Troy, Soyinka spent several years confined in prison, struggling in a metaphorical "swell of dancing seas and pygmy fountains" not to "lose the landmarks of my being". Beyond the comparison with Odysseus, however, the poem goes on to draw a connection with Joyce's Leopold Bloom, as hinted in the full title of the poem: "Ulysses--Notes from here to my Joyce class." Whereas the allusion to Odysseus seems to work more as a comparison to the specific isolation endured by Soyinka in prison, the allusion to Bloom expands the analogy to include the isolation experienced by all individuals within society. Like Bloom, whose wanderings through Dublin symbolize the ironic loneliness of man among his fellow men, Soyinka explains how he has become like "boulder solitude amidst wine-centered waves" (Soyinka, 1999, p. 29). Indeed, the intensely personal nature of Soyinka's imagery echoes this solitude with a stream-of-consciousness technique comparable to that used by Joyce in *Ulysses*. Thus, by alluding to Homer and Joyce, Soyinka parallels his specific experience of imprisonment with the more general experience of isolation entailed by the unique consciousness of each individual. This use of archetypes may derive from the works of Carl Jung." (Drummond, 2005).

Various voices which would be examined according to the *Poems of Black Africa* include Alien perspective, Ancestors and Gods, Animalistic Phases, Black thoughts, Captivity, Compatriots, Cosmopolis, Early passage, Ethics, Exile, Indictment, Land and liberty, Man in Nature, Mating cry, Mortality, Poets passage, Praise singers and Critics, Prayers and Invocation. These various classifications were made by Soyinka in the anthology.

Contextual analysis

African poets use various voices as thematic preoccupations in their poetry. On alien perspective, some poets such as G. Adali Mortty, Mazisi Kunene David Diop and others reflect on the typology of foreign images in African poetry. The portrayal here is that no matter how an African learns to become a European, there is still a very magnificent landslide difference between them. G. Adali-Mortty uses his poem “belonging” to substantiate this voice in poetry. The poems remarks that:

You may excel
In knowledge of their tongue,
And universal ties may bind you close to them;
But what they say, and how they feel-
The subtler details of their meaning,
Thinking, feeling, reaching-
These are closed to you and me for evermore;
Are, indeed, the interleaves of speech-
our speech-which fall on them
No more than were they dead leaves
In dust-dry harmattan,
Although, for years, they’ve lived
And counted all there is tot count

In our midst!

The poet recalls the coming of the European into Africa and how these Europeans attempt to make the Africans white men at all cost. The case of France is highly symbolic. The policy of assimilation which the French tries to operate in their colonies was an attempt to bastardise the hard earned African cultural heritage. The poet is using a very simple word to communicate to the young generation of Africans not to see themselves as Europeans. The Europeans are unique people this same thing goes to Africa who are also unique in their own way too. Any attempt to attempt to copy the foreigners would only lead to utmost rejection. That is why Mazisi Kunene quickly presents the poem entitled “Europe” to show the generation of young Africans to be self reliant, dedicated and strive toward excellence. The poem opens with a melancholic tone, sarcastic and didactic impression. Concerns for ancestors and gods have been noticed in African poetry. African poets believe in the protection of the people be their ancestors. That is the reason behind incantations, songs to the ancestors, rituals, sacrifices to the gods and some traditional activities which bring succour to Africa when the lands are appeased. Jared Angira’s” if” is a poem is with belief in ancestral traditions. The poem opens sharply:

a squirrel crosses my way
while on my trip
then luck is mine
but when it’s a cheetah
or wild cat that crosses there
I turn and go back.

I knock my right foot on the stone

While on a trip
i melt in joy
Since I shall be overfed
But when it's the left
I turn back and go back

The poem is beyond the comprehension of non African. The poet is attributing his success to the goddess of luck. Signs of accompaniments enable him know how the outcome of his visits would be. The use of animal imagery is to show calmness and wildness. "Squirrel" is a calm animal that also typifies good luck, elevation in African cosmology. While the likes of lions, "cheetah" constitute violence. So these signals give an African a premonition of what may occur while on their trip to a strange place. The poet is calling attention that African should not loose sight into how these signs work. They have been laid down by our ancestors and proven to have a great significance on the people because it gives a pre- awareness of time to come.

J.P Clark demonstrates more ancestral phenomena with his poem "olokun" to show the Africans that the ancestors though dead are not asleep. They watch over their children and they protect them from the enemies. That is why in some areas in Nigeria, particularly, the Yoruba ethnic group focuses on the strong belief in ancestral worship. In Irun Akoko, Ondo State of Nigeria, around September thereabout some families in Esan sacrifice live animals to the ancestors. It is believed that these ancestors are not dead but asleep. By sacrificing these animals, they reawaken the ancestor's interest to care and protect against impending doom. During the first world war, the Irun people of Ondo State believed that they would have been swept by the war but for the intervention of the ancestors and gods who came in form of spirits to prevent the warriors from "seeing and locating" the town. Wole Soyinka's "Idanre" belongs to this class. The poem x-rays the significance of gods to the socio-

political and economic development of Africa in these modern times! The same situation goes to Bille Kingdom of Rivers State who views “teme” as the spirits handed down by the ancestors for their own use. “teme” is a maximum spiritual protection which cannot be broken by the enemies before and after Agbanijike, the great warrior.

Animistic voices are heard in Jared Angira`s “hitch hike” which brings back to memory the past of some Africans. The voice is also heard in “a look in the past”. This is a poem Angira`s attempts to establish the process of human development from a reptile to the present state. The poems asserts that

Once I was a lizard
Cheeky and harmless
And built clouds
That the heat
Never could melt

...then one day I died
But knocked my head
On the sharp gravestone
That woke me up
To find me winged
Tough-clawed and a scavenger...
I was an eagle...

The poem goes on and on to explain the exploitation of man from being a beast and the transformation he goes through. This situation in African poetry is metaphysical. An ordinary person may not know what the poet tries to explain. But of paramount significance is this theme because it portends the originality of man as he moves in time and space. These poets combine some

elements of metaphysics with nature, love for the land, originality. They borrow a leaf from some 17th century metaphysical poets. The Columbia Encyclopaedia remarks that:

*Metaphysical concerns are the common subject of their poetry, which investigates the world by rational discussion of its phenomena rather than by intuition or mysticism. DRYDEN was the first to apply the term to 17th-century poetry when, in 1693, he criticized Donne: 'He affects the Metaphysics... in his amorous verses, where nature only should reign; and perplexes the minds of the fair sex with nice speculations of philosophy, when he should engage their hearts.' He disapproved of Donne's stylistic excesses, particularly his extravagant conceits (or witty comparisons) and his tendency towards hyperbolic abstractions. JOHNSON consolidated the argument in *THE LIVES OF THE POETS*, where he noted (with reference to Crowley) that 'about the beginning of the seventeenth century appeared a race of writers that may be termed the metaphysical poets'. He went on to describe the far-fetched nature of their comparisons as 'a kind of discordia concors; a combination of dissimilar images, or discovery of occult resemblances in things apparently unlike'. Examples of the practice Johnson condemned would include the extended comparison of love with astrology (by Donne) and of the soul with a drop of dew.²⁾*

The difference here is that African metaphysical poets are different in their approach to poetry. They prefer to address those aspects of life and customs which are beyond ordinary comprehension regardless of what the Eurocentric critics would say. Similarly, Black thoughts are visualised in Poems of Black Africa a typical instance is “Black Mother” by Viriato da Cruz. The poem goes the way:

Your presence, mother, is the living drama of a race
Drama of flesh and blood
Which life has written with the pen of centuries

Though your voice
 Voices from the cane plantation
 The paddy fields, the coffee farms,
 The silk works, the
 Cotton fields
 Voices from plantations in Virginia
 From farms in the Carolina
 Alabama
 Cuba
 Brazil
 Voices from Brazilian sugar plants,
 From the tonga drums, from the
 Pampas, from factories,
 Voices from Harlem District South,
 Voices from slum locations,
 Voices wailing blues going up the
 Mississippi, echoing from rail road wajor
 Voices weeping with Carrother`s voice
 “Lord God what will we have done”

The poet suddenly remembers his past, the slave era. The poem is melancholic about the travails of slavery and the agony of pain it brought on the entire black race in the world. The zig zag structure is to suggest that Africans were not happy with their previous and present experiences in the hands of imperialists. Although the poem is not written during the slave time, it invokes the African past and the sudden spread of black people all over the world. Slavery and colonisation spread the black people all over the world and gave them a new home. While mother Africa weeps for loosing her children to ungrateful people who still “enslave” the blacks with obnoxious policies and

world order, globalisation and racism, the “colonisers” smile to the bank with their exploits.

The poet wonders which sin the blacks might have committed to subject them to these kinds of agony, pain and undue treatment. All over the world, the blacks have one agonising tale to tell or the other. This is a feeling of black thought which some poets still carry in their canon in Africa. Bernard Dadie practically manifests his feelings in his poem entitled “I thank You God”. The poem goes on:

I thank you God for creating me black
For making of me
Porter of all sorrows,
Setting on my head
The world,
I wear the Centaur’s hide
And I have carried the World since the first morning
White is a colour for special occasion
Black the colour for everyday
And I have carried the World since the first evening.
I am glad
Of the shape of my head
Made to carry the world,
Content
With the shape of my nose
That must snuff every wind of the World
Pleased
With the shape of my leg
Ready to run all the heats of the World.
I thank you God for creating me black

For making of me
Porter of all sorrows

Bernard Dadie is returning to his past situation as a naturally created black person. He is influenced by the principle of black aesthetics of Baraka and the quest for black revolution. The poem may be viewed by a white person as a racist poem but Dadie is only trying to explore the African soul and the zeal to stand firm by the travails of the past. He journeyed through a long “meeting” from the “morning” to the “afternoon” and finally to the “evening”. This symbolises the movements of the historical evolution of the black persons from being a free moral agent in their respective kingdoms to the advent of the European. The coming of the Europeans to Africa subsequently brought slavery, colonialism and neo-colonialism which grossly led to the exploitation of human and natural resources. An article on Scramble for partition of Africa best explains this evil, the article reports that:

Established empires, notably Britain, Portugal and France, had already expropriated vast areas of Africa and Asia, and emerging imperial powers like Italy and Germany had done likewise on a smaller scale. With the dismissal of the aging Chancellor Bismarck by Kaiser Wilhelm II, the relatively orderly colonization became a frantic scramble. The 1885 Berlin Conference, initiated by Bismarck to establish international guidelines for the acquisition of African territory, formalized this "New Imperialism". Between the Franco-Prussian War and the Great War, Europe added almost 9 million square miles (23,000,000 km²) — one-fifth of the land area of the globe — to its overseas colonial possessions³⁾

Dadie is just remembering his gory past. This leads to the issue of “captivity” in African poetry. The theme of captivity here refers to the collec-

tive and personal experience one gains from a contact with external forces. However, most South African poems express their captivity by the white minorities. The expressions of apartheid policy on the blacks and the subsequent limitations blacks suffer in their day to day activities. Denis Brutus uses his poems not only to denote his prison experiences but to capture the phenomenon of captivity the people suffer. Wole Soyinka's "purgatory" is a poem that extrapolates this issue in a succinct chunk. Reflecting on "cold" of Denis Brutus, one sees the dehumanizing and harrowing expressions in the poem when the poet shows how he was brutally mishandled by the prison conditions, the poem asserts:

The clammy cement
Sucks our naked feet
A rheumy yellow bulb
Lights a damp grey wall
The stubbled grass
Wet with three o'clock dew
Is black with our fingers
The sugarless pap
Into our mouths
Then labour erect;
From lines;
Steel ourselves into fortitude
Or accept an image of ourselves
Numb with resigned acceptance

The poet has resigned to faith. He was arrested and incarcerated by the authority he has been criticising. In the prison, the bulb is the type that can even make one go blind. The wall is dirty and the floor is not well kept. This

is the case with African prisons. These places are placed extremely dirty and unkept. Inmates fall sick and were taken out at will. The image of sugarless pap is to denote “waste”, “nothingness” that people suffer in the hands of bad governments in Africa. The worst is military government in Nigeria. Military governments have continually arrested Wole Soyinka and this constitutes his theme of captivity in” purgatory”, the poem reports that:

Wall of flagellation to the south
Strokes of justice slice a festive air-
It is the day of reckoning

.....the circus comes to circus town
A freak show comes to freaks
And ancient pageant to divert
Archetypes of Purgatorio

Soyinka’s poem is addressing the state of captivity which envelops the land. This is a nation that nothing happens.” Strokes of justice” is a metaphor for kangaroo courts the Nigerian military carry out to “nail” political critics and send them to jail. “Jungle justice” becomes the order of the day. Soyinka is a victim of this situation. This kind of jungle justice sent Nelson Mandela to twenty seven years jail without proper trial.

African poetry is critical of these various voices in order to inform, correct, criticise and deconstruct. That is the basis of the society and reality. No wonder Matthew Arnold once said” we need a poem that has teeth to bite”. Poetry uses elevated language to denote the recklessness of public office holder in Nigeria and in Africa at large. Another vibrant voice in African poetry is the theme of compatriot. Poets use their poetry to celebrate falling heroes in African cosmology. These heroes fought to keep the spirit and soul of Afri-

ca together. They sometimes use their poetry to delineate trust for the fallen ones and immortality. This is essential because the only recognition and respect these fallen ones who died for their father land could get is appreciation. J.P. Clark Bekederemo's "Casualties" is a typical example, the poem states that:

The casualties are not only those who are dead;
They are well out of it.
The casualties are not only those who are wounded,
Though they await burial by installment.
The casualties are not only those who have lost
Persons or property, hard as it is
To grope for a touch that some
May not know is not there
.the casualties are not only those led away by night;
The cell is a cruel place, sometimes a haven,
Nowhere as absolute as the grave,
The casualites are not only those who started
A fire and now cannot put it out. Thousands
Are burning that had no say in the matter.
The shattered shell become prisoners in
A fortress of falling walls.

Clark is trying to observe the state of the down trodden in our society. Some people are dead and gone, they are casualty, some are forgotten, some are imprisoned, some are poor and dejected. A lot of problems hover round man as he moves in time and space. Clark is of the opinion that nobody should be left out in the framework of society. Those who expect death by installment are those who have no means of livelihood. The government does not give any

form of assistance to her citizens in form of social security which countries like Sweden, Norway, Denmark etc give to sustain those teeming populations of both lazy and unemployed. That is why the rate of crime and security breakdown is alarming. To Richard Nturu, compatriots should be vividly directed to the down trodden in our society, his poem, “The Pauper” exclaims:

Pauper, pauper, craning your eyes
In all direction, in no direction!
What brutal force, malignant element,
Dared to force your piteous gate?
Was it worth the effort, the time?

You simply lean on a leafless tree
Nursing the jiggers that shrivel your bottom
Like a baby newly born to an old woman.
What crime, what treason did you commit
That you are thus condemned to human indifference

Showing compatriot to the living ones gives a sense of place. That is the main preoccupation in the poem. Richard Nturu presents a gory image of poor and rejected African person. Poverty becomes the order of the day because the pauperism is no longer a hidden agenda! Some are born into it, some inherit it, and some come to it by chance. Nturu tries to find a place for them in literature of consolation. This is because in Africa, we live a communal life as opposed to the individual life of a European! The rate of divorce, mental disorder and imbecility are not as high in Africa because the Africans work together to eradicate problems. One man downfall is perceived as a downfall for all! Nturu has used his poem to show concern for the abandoned people.

African poetry moves to the cities and demonstrate the city situations with the use of imagery, metaphors and ironies. The city recklessness, prostitution, drunkenness, creativity constitute some of the cosmopolis voices we hear in poetry. In Okot p` Bitek “Song of Malaya” he ridicules with scorn prostitution and indolency. The poem which is just in five lines attempt a capsule presentation of life in totality; what it should be and not what it ought to be. The poem reports:

Sister prostitutes
Wherever you are
I salute you
Wealth and Health
To us all.

In Africa, it is common to hear “my brother” or “my sister” while there is no degree of consanguinity between the addresser and the addressee. P Bitek is only showing love and attention for those girls that out of poverty “sell their bodies for money”. He admonishes them that while they look for “wealth”, they should consider that they put their “health” in jeopardy. Well he ends up that everybody including him needs good health. Unbridled quest for materialism, lustfulness, greediness make one to dabble into prostitution. He similarly uses another poem to advise women who find themselves in this dastardly act. In “ Karibu” part VII, he advises that:

Sister Harlots
Wherever you are
Wakeup
Wash up
Brighten up

Go gay and clean;
Lay
Your tables
Bring in fresh flowers....
Load your trays
With fresh fruits
Fresh vegetables
And plenty of fresh meat....
The hungry lions
Of the world
Are prowling around....
Hunting!

The imagery of “lion” is to suggest the masculinity in African men! What the poet is trying to assume is that instead of the woman to take to prostitution, they could as well get themselves set for any “hungry lion” meaning any serious minded suitor who is very desperate for marriage at all cost. This reason underscores the motive behind bride price system in Africa. Men pay good bride price to recognise and appreciate virginity. A girl who keeps virginity before marriage is accorded much respect and honour not only to her parents, but to her husband. Modernization has changed many things in Africa. Most of these poets use their poetry as voices to change any form of sociological inherence which may limit the growth and the development of Africa as unique black people. B S uses “The Bastard” to ridicule and admonish girls who allow city lives to degenerate into having bastard children. This is against African culture and tradition. The poem remarks:

An unlucky creation
His mother, a street walker;

His lying father,
A champion at producing bastards
Its not his fault,
Poor innocent bastard,
That in slums he's brought up
By a mother that has no husband
Though many husbands he sees
Caressing his mother
On a stool or lumpy bed.
Poor bastard,
Dumped on the ground to make room
For his nocturnal fathers,
Or on the mat to spend his horrid nights
Among the steaming pots of food
And walking rats.
An unlucky creation,
These bastards,
Before birth heavily and mercilessly tormented
With a rope tied tight round the mothers waist
To strange the foetus
Or his unformed head
Squeezed with hands rough and murderous.

Other themes which African poetry discusses include ethics, indictment mortality, prayer and mortality. African poets are of the opinion that literature mirrors life and it portends the historical evolution of the African people. These poets have experienced the socio economical situation cum political problems in their various countries. They have used their poetry either as protest or as warning, caution on the need to solve the militating prob-

lems ravaging the human society. That is why African literature has been perceived by critics as “weeping literature” The literature of “lachrymal” as Charles Nnolim would rightly say. This situation gives African poetry a unique significance to the development of arts and culture. The principle of black aesthetics lends an axiomatic credence to the continuous survival of the black soul.

Diction as instrument of poetic communication

Diction is the choice of word the poets use in communicating their various feelings and voices. Although most of them use melancholic tone, the purpose of this is to show how sorrowful black poets have been. Right from the discourse of slavery, colonialism and neo colonialism, these poets have shown their grievances because this is the only medium they could easily communicate their feelings. Maduka & Eyoh (2000) shed more light about the concept of diction as an instrument of poetic communication, they opine that:

[P]oets pay close attention to words to grind the smallest particle of meaning out of each of them. Accordingly, choice of words which is generally referred to as diction is central to their activity. Diction embraces various operations: the poet chooses his words in the context of the emotional associations they generate in him and possibly in the reader(connotation; imagery/figurative language; symbol; myths archetypes);on the context of accentuation- rising and falling of the stresses in words as well as their patterns of occurrence in poems(rhythm and metre); or in the context of kingship of sounds(musical devices);or even in the context of his attitude of his subject(persona and tone). The other aspect of diction is related to formal/ colloquial; simple and complex, familiar and esoteric.

African poets have chosen a particular reason to use language in technical colour because they want to embody the African myths and experience in the body of their work.

Observation

It is observed that most of the African poets have a way with their poetry. Some attempt to coin new words and metaphor while some narrate using a few words. J.P. Cark belongs to this class of poet. Wole Soyinka belongs to the class of poet that invokes some foreign images in the body of their works.

Wole Soyinka has been accused by the maverick critic, Chinweizu of using difficult words beyond the comprehension of an ordinary reader. Similarly, Niyi Osundare, a poet and critic, accused Soyinka of using words that could not be easily comprehended by all. He observes “are we supposed to read it or toss it back to the shelves in endless desperation”. Osundare is of the opinion that poetry should be written in the simplest form. Brutus writes his autobiography and uses poetic vision to model them together. Most poems that are expressing the African voices are coming from West Africa, East Africa and South Africa. Although North African poets are very symbolic to the African literary canon, they have not created much impact in the definition of black aesthetics and African perceptions in arts. The various voices I have been examining are part and parcel of African daily experiences. They cannot be divorced from African socio-political and economic relevance. Some pose some questions on the African religious importance in the scheme of things. That is why Soyinka (1999) at the opening of the book observes that:

[A] distinct quality in all great poets does exercise a ghostly influence in other writer, but this need not be cause of for self-flagellation. The resulting work is judged by its capacity to move ahead or sideways, by the thoroughness of ingestion within a new organic mould, by the original strength of the new entity.

Modern African poems which betray traces of internal dialogue are often accused of alien affection, but an examination of traditional poetry reveals that it too is built on a densely packed matrix of references.

Conclusion

The work concentrates on the various voices in African poetry. Selected works of black Africans were used for the purpose of this study. The work focuses on the textual analysis of various poems across Africa. Major themes were examined as the voices of the people which the poets attempt to exemplify poetically. The introduction of unique language gives the poems a different projection from the English poets of the Victorian era, Elizabethan era or different from the romantic era in English literature.

It is expedient to state here that these poets use distinct imagery which set them out from their contemporaries in Europe. It is also of paramount significance to state that new metaphors were created to illuminate the voices based on the poets' divergence of cultures. The work was situated based on a sociological approach to literary criticism with recourse to realism because the poems under analysis were realistically expressing African worldviews and idiosyncratic norms.

NOTES

1. Eyoh, L. (2003). Socio-political protest and poetic imagination in Clark-Bekederemo's Poetry. *J. English Studies University Port Harcourt, April*
2. www.columbiaencyclopaedia.org
3. Wikipedia: Scramble for partition

REFERENCES

Maduka, C.T & Eyoh, L. (2000). *Fundamentals of Poetry*. Uyo: Scholars Press.

Irele, A. (1981). *The African experience in literature and ideology*. London: Heinemann.

Soyinka, W. (1999). *Poems of Black Africa*. London: Heineman.

Drummond, C. (2005). *Wole Soyinka and the archetype of Ulysses*. New York: African post-colonial literature series.

✉ Christopher Babatunde Ogunyemi
Department of English,
College of Humanities,
Joseph Ayo Babalola University
PMB 5005 Ilesa 233001
Osun State, NIGERIA
E-Mail: bbcoguns2@yahoo.se

НА СТОГОДИШНИНАТА НА СЪЮЗА НА НАРОДНИТЕ ЧИТАЛИЩА¹⁾

Валентин КАЧЕВ

Abstract. The Union of the Community Centers (chitalishte) in Bulgaria was established in April 1911. In May 2011 the 32nd Congress of the Union was held. This poem was written by Valentin Kachev in celebration of the centenary of the Union.

Keywords: Kachev, patriotic poetry, community clubs in Bulgaria, chitalishte

---

Горяха моята надежда!
Убиваха човешкото във мен!
Дали мечтаеха за среща
след някой век, след някой ден?

Ето, пак България е цяла,
на кръстопът с надежди и мечти.
Дали ще дойде лястовица бяла
да си върнем славни висини?

Ето я, България в злато,
с пендарите на момини гърди,
в оназ носия оцеляла
във векове на робски тегоби!

Странно ли е, че сме тука,
в таз духовна твърдина.
Старо, младо да разтупа
в нас юнашките сърца!

Кой ли има туй богатство,
скрито в бабиния скрин?
Вечни дрехи, та по празник
шумно да се веселим?

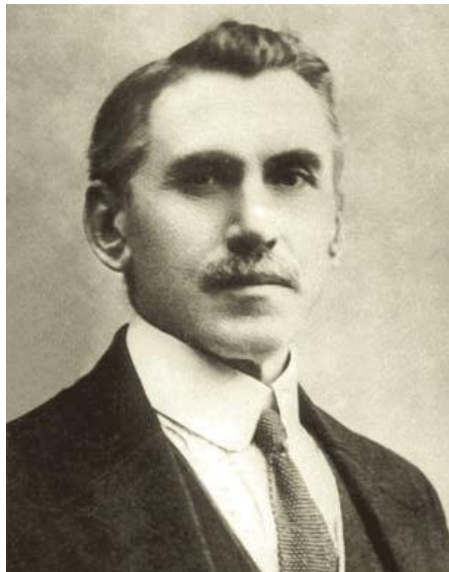
По стените й цървули,
за да дзупнем с тях хорце,
стара гайда да събуди
чак прабългарски царе.

Ех, ти, моя земя свята,
с Балкан, море и равнини,
кой ли може по земята
с някоя друга да сравни!

И да има мъжка сила,
женска прелест и любов!
БЪЛГАРИЙО,
ще бъдеш вечно жива,

щом за танц и песен
имаш “сила йощ”!

Народните читалища са самобитен български принос в европейската култура от средата на XIX –ия век и нататък с огромна роля за консолидацията на българския народ и поддържане на националната идентичност в условията на турското робство, продължило петстотин години (Nikolova, 1986). Съюзът на народните читалища е създаден през април 1911 г. „Културата постепенно се изгражда. Тя изисква толкова по-големи усилия, колкото по-високо е нейното равнище. Тук застой не може и не бива да има. Ето защо и читалищата не могат да смятат своята мисия за завършена. Напротив, тъкмо сега, силни чрез своето обединение, те трябва да развият още по-широка дейност, още по-голяма енергия в полза на тоя народ, който неведнъж е доказал в течение на своя исторически живот, че е достоен за грижите на своите най-добри чеда“ – това са думи на първия председател на Съюза д-р Иван Д. Шишманов.

Проф. д-р Иван Д. Шишманов (1862 - 1928)

Учредителите на Читалищния съюз

БЕЛЕЖКИ

1. Това стихотворение е написано на 24 май 2011 г. след концерта в Националния дворец на културата, НДК, в София, с който бе отбелязана стогодишнината на Съюза на народните читалища в България.

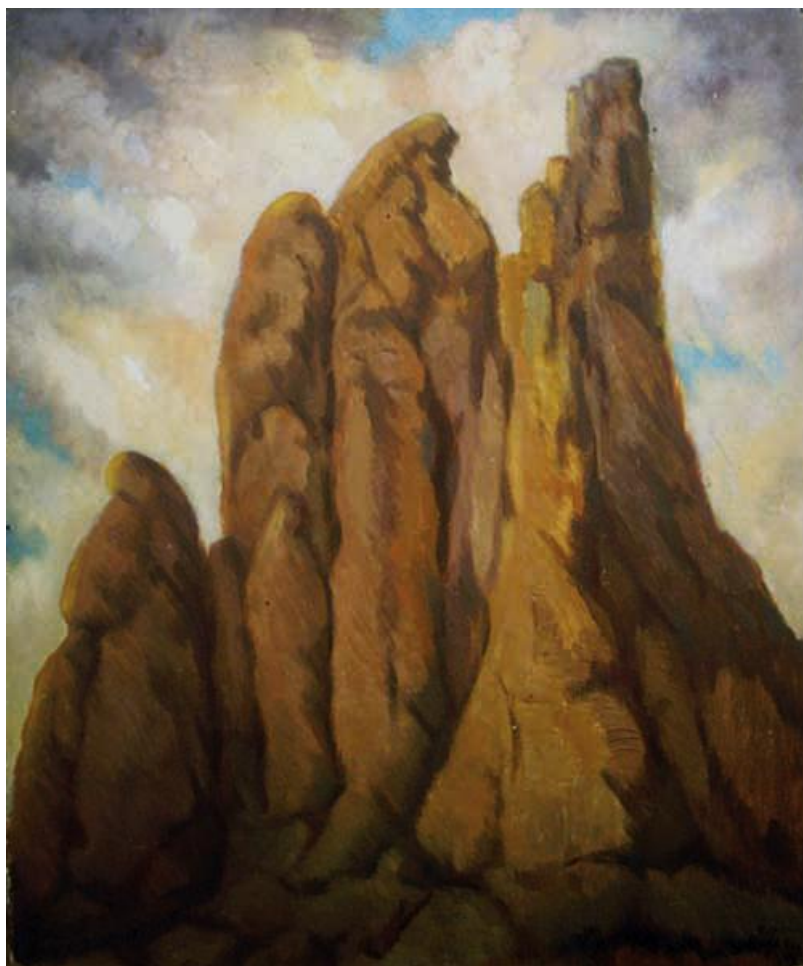
ЛИТЕРАТУРА

Nikolova, N. (1986). The role of libraries in the struggle for popular literacy in nineteenth-century Bulgaria: an investigation of the reading clubs and their educational activities. *J. Library History*, 21, 693-703.

✉ Mr. Valentin Kachev,
Union of the Bulgarian Writers,
10, Kosta Lulchev Str., ent. B, apt. 32
1113 Sofia, BULGARIA
E-Mail: ykachev@abv.bg

БЕЛОГРАДЧИК В ИЗКУСТВОТО (БОРИС КОЛЕВ)

Белоградчишки скали (1946)

Борис Колев (1906 -1982)

ISSN 1314 - 0426